

Міністерство освіти і науки України
Миколаївський державний гуманітарний університет
імені Петра Могили

Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

П.М. Тригуб

**РЕФЕРАТИ, КУРСОВІ,
КВАЛІФІКАЦІЙНІ, ДИПЛОМНІ
ТА МАГІСТЕРСЬКІ РОБОТИ**

**Методичні рекомендації для студентів спеціальності
“Міжнародні відносини”**

Видання 2-е, доповнене

Випуск № 120

Видавництво МДГУ ім. Петра Могили
Миколаїв
2008

УДК 327:378.2(07)
ББК 66.4
Т 67

Рекомендовано до друку кафедрою міжнародних відносин та зовнішньої політики МДГУ ім. Петра Могили (протокол № 3 від 04.11.2008 р.).

Рекомендовано до друку вченою радою МДГУ ім. Петра Могили (протокол № 3 (45) від 09.11.2008 р.).

Рецензенти:

Колісниченко Анатолій Іванович, доктор історичних наук, професор, завідуючий кафедрою політології МДГУ імені Петра Могили;

Хасцький Олександр Петрович, кандидат історичних наук, доцент кафедри джерелознавства, етнографії та методики викладання суспільствознавчих дисциплін Інституту історії та права МДУ ім. В.О. Сухомлинського.

Тригуб П.М.

Т 67

Реферати, курсові, кваліфікаційні, дипломні та магістерські роботи: Методичні рекомендації для студентів спеціальності “Міжнародні відносини”. – Вид. 2-ге, доповнене. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – Вип. 120. – 60 с. (Методична серія)

У цих методичних рекомендаціях даються поради студентам МДГУ ім. Петра Могили спеціальності “Міжнародні відносини” щодо підготовки та написання рефератів, курсових, кваліфікаційних, дипломних та магістерських робіт, наводяться критерії їх оцінювання.

УДК 327:378.2(07)
ББК 66.4

© П.М. Тригуб, 2008
© МДГУ ім. Петра Могили, 2008

ЗМІСТ

Загальні положення	4
Методичні вимоги до написання рефератів	5
Курсові і дипломні роботи	10
Етапи роботи над дослідженням та оформленням кваліфікаційної та дипломної робіт	17
Захист (кваліфікаційної) дипломної роботи	34
Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження	36
Критерії оцінювання робіт	46
Додатки	53

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Як показує досвід, широкий вибір форм організації науково-дослідної роботи студентів має велике значення для створення у вищому навчальному закладі атмосфери творчості, а залучення студентів до наукових досліджень сприяє активізації їх розумової діяльності, самовдосконаленню і самореалізації. Частиною (і дуже вагомою) студентської НДР є написання рефератів, курсових, кваліфікаційних, дипломних та магістерських робіт.

Виконання конкретної науково-дослідної роботи проводиться в декілька етапів. На першому етапі формуються її тема і мета, рекомендуються літературні джерела, здійснюється загальне ознайомлення з літературними джерелами, складається короткий план-проспект дослідження і загальний календарний план виконання роботи. Це найпростіша форма науково-дослідної роботи студента. Вона, як правило, передує більш поглибленій науковій роботі, але на перших курсах носить самостійний характер. Ця форма завершується підготовленими літературними рефератами з тем певних дисциплін і передбачає поглиблення, систематизацію та закріплення теоретичних знань студентів, набуття ними навичок самостійної обробки, узагальнення та короткого систематизованого викладу матеріалу.

Робота з наявною літературою та іншими джерелами інформації є первинним науковим пошуком. Тому, починаючи наукову розробку, студент зобов'язаний ознайомитись зі станом інформації з даного питання, врахувати і максимально використати матеріали досліджень, проведених раніше.

У процесі підготовки наукової роботи, реферату, виступу студент складає список використаної літератури з теми дослідження, збирає відгуки і рецензії на статті, науково-дослідні роботи однокурсників, які раніше працювали над цим питанням.

Студенти спеціальностей “Міжнародні відносини” в процесі навчання виконують курсову роботу, а по закінченню четвертого курсу – кваліфікаційну, п'ятого – дипломну, мета яких – закріпити елементи науково-дослідної роботи студента, отримати додаткову інформацію з дисципліни на стадії первинного наукового пошуку і показати на випуску свою готовність вирішувати теоретичні і практичні завдання зі своєї спеціальності.

Елементи наукового пошуку, які містяться в курсових роботах з обраного напрямку дослідження, мають знайти своє відбиття і продовження в реальній кваліфікаційній, дипломній чи магістерській роботі.

МЕТОДИЧНІ ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

1. Зміст реферату повинен відповідати темі, зазначеній у заголовку. Обсяг реферату становить від 15 до 30 стандартних аркушів формату А4. Кількість опрацьованої літератури (у залежності від теми реферату) може складати від 5 до 25 назв.

2. План реферату складається зі вступу, 2-4 розділів (можливі підрозділи або параграфи), підсумків та списку використаної літератури. У вступі зазначаються актуальність дослідження, причини вибору саме цієї теми студентом, цілі та завдання роботи, також короткий огляд-аналіз опрацьованої літератури. У кінці кожного розділу повинні бути коротенькі висновки. Підсумки містять у собі висновки, до яких дійшов студент, опрацювавши означену літературу, відповідно до цілей і завдань, вказаних у вступі. Список літератури повинен бути побудований за абеткою.

Приклад списку літератури:

Всемирная история: Учебник для вузов / Под ред. Г.Б. Поляка и Н.М. Марковой. – М., 2000. – 767 с.

Гончар Б.М. Всесвітня історія: Навчальний посібник. – К.: “Либідь”, 2001. – 388 с.

Исламское движение “талибан” // Азия и Африка сегодня. – 1996. – №1. – С. 21-28.

Крымский С. Исламская революция у южных границ СНГ // Независимая газета. – 1997. – 29 мая. – Приложение 1.

Wendt A. Social Theory of International Politics. – Cambridge: Cambridge University Press, 1999. – P. 20-21.

Bauchard D. L’Union pour la Mediteranee: un defi europeen // Politique etrangere. – 2008. – № 1. – P. 51-64.

Interview du President de la Republique // The New York Times. – 2007. – 24 septembre.

Франция не поддержит интеграцию Украины в НАТО // Корреспондент. – 2008. – 19 февр. <http://korrespondent.net/ukraine/politics/380198>.

ТНК і національні держави: роль і місце в сучасній міжнародній системі. <http://fti.livejournal.com./20289.html>.

3. Посилання на джерела та літературу вміщуються у нижній половині аркушу і відокремлюються від нього рисою. Нумерація посилань – окрема на кожному аркуші.

Зразки оформлення посилань в кінці сторінки:

а) на монографію:

¹ А.В. Аникин. Юность науки. – М., 1985. – С. 67.;

б) на статтю у періодиці:

² Черноморское экономическое сообщество // Всеукраинские ведомости. – 1994. – 2 янв.;

³ В. Чекуров. Семь раз отмерить // Мировая экономика и международные отношения. – М., 1989. – № 12. – С. 58.;

в) якщо наступне посилання подається на те саме джерело, що й попереднє, то вказується:

⁴ **Там само.** – С. 59.;

г) на ресурси Інтернету:

⁵ Франция не поддержит интеграцию Украины в НАТО // Корреспондент. – 2008. – 19 фев. <http://korrespondent.net/ukraine/politics/380198>.;

д) на монографію іноземною мовою:

⁶ Wendt A. Social Theory of International Politics. – Cambridge: Cambridge University Press, 1999. – P. 20.;

е) на статтю з періодики іноземною мовою:

⁷ Bauchard D. L'Union pour la Mediteranee: un defi europeen // Politique etrangere. – 2008. – № 1. – P. 63.;

є) на архівні документи:

⁸ Центральний державний архів громадських організацій України (далі – ЦДАГО, якщо ще в тексті реферату будуть посилання на цей архів), ф.1, оп. 20, спр. 371, арк. 34.

Увага! Нумерація посилань може бути суцільною для всього реферату, або починатися з першого номера на кожній сторінці.

Дотримуйтесь у посиланнях відповідних розділових знаків та інтервалів.

4. Оформлення реферату:

а) 1-й аркуш – титульний;

Зразок оформлення титульного листа реферату:

Міністерство освіти і науки України
Миколаївський державний гуманітарний університет ім. Петра Могили
Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики
Наукова дисципліна – *(назва дисципліни)*

Реферат на тему:
(назва теми)

Консультант – проф. П.М. Тригуб
Виконавець – студент 191 гр.
(Прізвище, ініціали)

Миколаїв – 2008

б) 2-й аркуш – зміст реферату з обов'язковим зазначенням діапазону сторінок (наприклад:

Вступ 5-7
Розділ 1. *Назва розділу* X-XX
якщо є підрозділи, вони нумеруються 1.1, 1.2... назва підрозділу;
Розділ 2. XX-XX
Висновки XX-XX
Література XX-XX
Додатки XX-XX
кожний додаток нумерується: Додаток 1, Додаток 2 і т.д.; текст додатку чи ілюстрація повинні мати вихідні дані);

в) нумерація сторінок починається з другого аркушу (цифра 2; на титульному листі цифра 1 не ставиться);

г) після викладу основного тексту вміщується список джерел та використаної літератури;

д) додатки розміщуються після списку літератури.

Приклад списку джерел та літератури (в алфавітному порядку) до теми: “Корейське питання в зовнішній політиці США (90-ті роки ХХ ст. – початок ХХІ ст.).

Джерела та література

1. *Богатуров А.Д.* Великие державы на Тихом океане. История и теория международных отношений в Восточной Азии после Второй мировой войны (1945-1995) – М.: Межд. отношения, 1997. – 412 с.
2. *Володин Д.* США и Северная Корея: от Буша-старшего к Бушу-младшему // США, Канада: Экономика, политика, культура. – 2003. – № 3. – С. 33-52.
3. *Ким Ир Сен.* В водовороте века: Мемуары. – М.: Мысль, 2000. – 634 с.
4. Отношения Советского Союза с народной Кореей (1945-1980): Документы и материалы. – М.: Политиздат, 1981. – 482 с.
5. *Погорелова І.С.* Корейське питання в зовнішній політиці США (90-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.): Автореферат дис... кандидата іст. наук / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2007. – 18 с.
6. *Торкунов А.В.* Корейский вопрос // Международная жизнь. – 2003. – № 5. – С. 61-74.
7. *Albright M.* Bridges, Bombs, or Bluster? // Foreign Affairs. – 2003. – Vol. 82, № 5. – P. 2-19.
8. *Essays and Documents in American Foreign Relations (1890-1991).* – N.Y., 1992. – 405 p.
9. *President G.W.Bush.* State of the Union. January 29, 2002 // <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>.

Зверніть увагу: після назви статті у періодичному виданні перед двома скісними лініями ***крапка не ставиться***, за винятком загально-відомих скорочених слів (*в., ст., н.е., р., рр. тощо*).

5. Реферат оцінюється від 0 до 30 балів. При нарахуванні балів беруться до уваги:

а) відповідність змісту реферату зазначеній темі та плану;

б) кількість опрацьованої літератури та якість її опрацювання (у разі реферування лише з одного джерела виставляється при дотриманні інших вимог лише 5 балів; у разі копіювання реферату з компакт-диску чи з мережі Інтернету – 1 бал);

в) наявність аналізу літератури, співставлення різних точок зору авторів, узагальнень та обґрунтованих власних висновків;

г) кількість та якість зазначених посилань (реферат повинен мати посилання на літературу та джерела в кінці кожної сторінки, у повній відповідності з правилами оформлення посилань);

д) логічний, ясний та правильний виклад матеріалу; грамотна, літературна мова;

е) відповідність оформлення реферату до поданих вимог.

Друкувати реферат слід на комп'ютері чи друкарській машинці, шрифтом Times New Roman, кегль 14, поля: зверху і знизу – 2 см, зліва – 3,5 см, справа – 1,5 см, інтервал – 1,5 (на друкарській машинці – 2).

КУРСОВА І ДИПЛОМНА РОБОТИ

Курсова робота є одним із видів наукової роботи, самостійним навчально-науковим дослідженням студента, виконується на третьому курсі з однієї або кількох дисциплін напряму “Міжнародні відносини”. Виконання курсової роботи має за мету дати студентам навички проведення наукового дослідження, розвитку творчої самостійної роботи, оволодіння загальнонауковими і спеціальними методами сучасних наукових досліджень, поглибленим вивченням будь-якого питання, теми навчальної дисципліни. Згідно з Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України курсова робота виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Тематика курсових робіт має відповідати завданням навчальної дисципліни і тісно пов'язуватися з практичними потребами фаху з міжнародних відносин та зовнішньої політики України й інших країн світу. Керівництво здійснюється, як правило, найбільш кваліфікованими викладачами профілюючої кафедри. Термін виконання курсових робіт визначається робочим навчальним планом (додаток Г).

Курсова робота допомагає студентові системно показати теоретичні знання з вивченої дисципліни, оволодіти первинними навичками дослідної роботи, збирати дані, аналізувати, творчо осмислювати, формулювати висновки, пропозиції та рекомендації з предмету дослідження. Тут є слухна нагода проконтролювати знання і вміння студента, правильно організувати дослідну роботу, оформити її результати і показати готовність до виконання підсумкової роботи з фаху. Виконання курсової роботи повинне сприяти поглибленому засвоєнню лекційного курсу і отриманню навичок у галузі вирішення практичних завдань. Це потребує від студента не тільки знань загальної і спеціальної літератури з теми, а й умінь проводити історичні, політичні, економічні, юридичні, експертні та інші дослідження, пов'язувати питання теорії з практикою, робити узагальнення, формувати висновки та пропозиції з поліпшення ефективності сфери міжнародних відносин.

Тематика курсових робіт з навчальної дисципліни щорічно затверджується кафедрою. Студентам надається право вільного вибору теми, при цьому використовуються різні матеріали: дипломатичні документи, фонди державних та відомчих архівів, вітчизняна та зарубіжна періодика, статистичні відомості, спогади, листування, довідкова література тощо.

На якість курсової роботи суттєво впливає вмiле використання практичного матеріалу. Підбір джерел, їх критичне осмислення та обробка є досить важливим етапом у підготовці і написанні курсової роботи.

Процес виконання курсової роботи поділяється на декілька етапів, а саме:

- вибір теми;
- підготовка до написання (збір фактичного матеріалу в бібліотеках, архівах, періодиці, мережі Інтернет);
- складання плану роботи;
- формування тексту;
- оформлення;
- захист.

Активна робота з вибору теми починається зі спільної наради студентів і викладачів – наукових керівників. Доцільно при цьому врахувати актуальність теми для об'єкта дослідження, професійні інтереси студента й напрямок науково-дослідницької роботи, якщо він вже визначився раніше.

Вибираючи тему курсової роботи з тематики, запропонованої кафедрою, студент повинен зорієнтуватись у тому, щоб дослідження, здійснене в процесі розробки курсової роботи, можливо було продовжити в подальших наукових пошуках.

Назва курсової роботи повинна бути короткою, відповідати обраній спеціальності та суті дослідження. Вибрана тема погоджується з науковим керівником і затверджується на кафедрі. Подальше її змінення або коригування можливе лише з дозволу наукового керівника при достатньому обґрунтуванні змін студентом.

У процесі підготовки до написання курсової роботи підбираються й вивчаються літературні джерела, складається бібліографія. Дієву допомогу студенту в цьому надає науковий керівник, а також працівники бібліотек. Самостійний пошук літературних джерел здійснюється за допомогою бібліотечних каталогів (систематичного, алфавітного), реферативних журналів, бібліографічних довідників.

Особливу увагу слід звернути на періодичні видання: газети, журнали, де можна знайти останні результати досліджень спеціалістів. Важливо підібрати джерела сучасної зарубіжної літератури. Методика вивчення літератури, як основа наукового дослідження в курсовій роботі, залежить від характеру й індивідуальних особливостей студента – загально-освітнього рівня й спеціальної підготовки, ерудиції та особливостей пам'яті, звичок і працездатності. Разом з цим є доцільним дотримання загальних правил опрацювання літератури. Спочатку потрібно озна-

йомитись з основною літературою (підручниками, теоретичними статтями), а потім – прикладною (законодавчими актами, інструктивними матеріалами, статтями про конкретні дослідження чи досвід роботи в дипломатичній сфері тощо). Вивчення монографій слід розпочинати лише після опрацювання підручників, статей.

Відібрана література підлягає уважній обробці. Попереднє ознайомлення включає побіжний огляд змісту, читання передмови, анотації. Розділи, що мають особливе значення для курсової роботи, старанно обробляють, звертаючи особливу увагу на ідеї й пропозиції щодо вирішення проблемних питань обраної теми, дискусійні питання, наявність різних точок зору й протиріч.

У процесі опрацювання літератури на окремих аркушах або картках роблять конспективні записи, виписки з тексту, цитати, цифровий матеріал. При цьому слід обов'язково робити повні бібліографічні записи джерел: автора, назва книги (статті), видавництва (назви журналу), року видання, обсягу книги (номеру журналу), номеру сторінки з тим, щоб використати ці записи для підготовки списку використаної літератури й зробити необхідні посилання на джерела та літературу в тексті курсової роботи.

Попереднє ознайомлення з літературними джерелами є основою для складання плану курсової роботи. План включає: вступ; 3-4 взаємопов'язані і логічно побудовані питання, що дозволяють розкрити тему; висновки. Самостійно складений студентом план обговорюється з науковим керівником, у разі необхідності коригується й після цього затверджується.

Формування тексту курсової роботи відбувається шляхом систематизації й обробки зібраних матеріалів з кожної позиції плану. До тексту вносяться тільки старанно підібрані й цілеспрямовано проаналізовані матеріали. На цьому ж етапі виконуються обчислення, обґрунтовуються пропозиції, формулюються висновки, підбирається ілюстративний матеріал (графіки, рисунки, таблиці). У процесі роботи визначається необхідність доповнення додатковими матеріалами. Одержаний чорновий варіант курсової роботи доповнюється, уточнюються деякі положення, остаточно формулюються всі висновки й пропозиції.

Текст курсової роботи повинен бути відредагованим, стилістично витриманим як наукове дослідження. Остаточне оформлення курсової роботи здійснюється у відповідності з вимогами, які детально описані в наступному параграфі стосовно виконання та оформлення кваліфікаційної (дипломної) роботи.

Виконана курсова робота у встановлений регламентом термін здається керівникові курсу й після реєстрації передається науковому

керівнику для рецензування. У своїй рецензії викладач зазначає позитивні сторони й недоліки курсової роботи, оцінює ступінь самостійності формулювання основних положень та висновків, наявність елементів творчого пошуку й новизни, величину масиву опрацьованої інформації, дотримання вимог щодо змісту й оформлення роботи, а також робить висновок щодо допуску до захисту з попередньою оцінкою за стобальною шкалою. У разі незадовільної оцінки (менше 61 балу) робота повинна бути перероблена з урахуванням зауважень рецензента. Удруге робота здається з попередньою рецензією.

Захист курсових робіт здійснюється за встановленим графіком прилюдно, перед комісією. Процедура захисту передбачає стислий виклад студентом головних проблем дослідження та їх вирішення, відповіді на запитання членів комісії. До захисту студент отримує свою роботу, ознайомлюється з рецензією й готується аргументовано відповісти на зауваження й запитання. У процесі захисту членами комісії оцінюється глибина знання студентом досліджуваної теми, уміння вести дискусію, обґрунтовувати й відстоювати свою точку зору, чітко відповідати на поставлені запитання. ***Остаточна оцінка вноситься у відомість та залікову книжку студента і перезахисту не підлягає.***

Курсова робота повинна бути логічно побудованою й мати характер цілісного й завершеного самостійного дослідження. Традиційно курсова робота має проблемно-описовий характер і складається зі вступу, основної частини й висновків.

Вступ. У вступі обґрунтовується актуальність вибраної теми, дається характеристика сучасного стану досліджуваної проблеми, визначається мета курсової роботи й завдання, вказується предмет та об'єкт дослідження. У вступі варто також звернути увагу на рівень розробленості теми у вітчизняній та зарубіжній літературі, виділити дискусійні питання й невіршені проблеми. Рекомендований обсяг вступу – 4-5 сторінок.

Основна частина роботи поділяється на 3-4 розділи. Усі ці розділи повинні бути логічно пов'язані між собою. Теоретичні положення й методичні підходи є основою для аналізу первинних матеріалів або статистичної інформації. Висновки й рекомендації базуються на результатах аналізу. Рекомендації можуть торкатись також теоретико-методологічних основ, понятійного апарату й інструментарію дослідження. У залежності від особливостей досліджуваної проблеми тут застосовують різні методи наукового дослідження.

Кожен розділ чи підрозділ повинен мати таку схему: короткий вступ, факти та їх опис, проведення дослідження на основі обраного наукового методологічного апарату, підведення підсумків. Висновки повинні нести наукову новизну чи особисту думку автора до уже відомого матеріалу як результату проведеного дослідження.

Заключна частина роботи – висновки – це коротке резюме з усього змісту курсової роботи. Тут вміщуються висновки та рекомендації, що показують, якою мірою вирішено завдання й досягнуто мети, сформульованої у вступі. Обсяг заключної частини – 2-3 сторінки.

Невід’ємною частиною курсової роботи є список джерел та літератури, який включає перелік усіх творів, використаних у процесі роботи.

Окремі частини тексту, що мають самостійне значення (дипломатичні документи, таблиці, ілюстрації тощо), можуть бути вміщені в додатки з обов’язковим посиланням на джерело. **Рекомендований обсяг курсової роботи не повинен перевищувати 35-40 друкованих сторінок.**

Дипломна (кваліфікаційна) робота – це кваліфікаційне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується на завершальному етапі навчання студента у вищому закладі освіти. Це самостійна творча робота, яка носить історико-політичний характер, відбиває рівень теоретичних знань і практичних навичок випускника, його здатність до професійної діяльності як фахівця з міжнародних відносин.

У більшості випадків дипломна (кваліфікаційна) робота є поглибленою розробкою теми курсової роботи студента-випускника. Нею передбачено систематизацію, закріплення, розширення теоретичних знань і практичних умінь зі спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних наукових, виробничих та інших завдань.

Успішний захист дипломної (кваліфікаційної) роботи є підставою для присвоєння випускнику Державною екзаменаційною комісією (ДЕК) кваліфікації фахівця з міжнародних відносин.

Основними завданнями виконання дипломної (кваліфікаційної) роботи є:

- закріплення та поглиблення теоретичних знань та набуття умінь самостійного вирішення конкретних завдань у галузі міжнародних відносин;
- набуття умінь самостійного аналітичного опрацювання та обґрунтування конкретних зовнішньополітичних проблем галузі;
- розвиток умінь студента самостійно систематизувати та аналізувати джерела та літературу з теми, оволодіння методологією і методикою досліджень та логічного викладу матеріалу.

У дипломній (кваліфікаційній) роботі студент повинен:

- показати міцні теоретичні знання з обраної теми та вміння їх застосовувати;
- обґрунтувати актуальність теми, відповідність її сучасному стану розвитку науки, практичним завданням галузі;
- уміти критично аналізувати архівні джерела, статистичні дані, мемуарну літературу, монографічні та періодичні видання з

теми, узагальнювати матеріали діяльності установ зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної діяльності, робити висновки і пропозиції;

- дати характеристику історії досліджуваної проблеми;
- показати уміння та навички у володінні сучасною обчислювальною технікою;
- уміти узагальнювати результати, застосовувати сучасні методи оцінки політичної, економічної і соціальної ефективності запропонованих заходів, лаконічно формулювати висновки, обґрунтувати практичні рекомендації.

Загальними вимогами до дипломної (кваліфікаційної) роботи є:

- цільова спрямованість;
- чітка побудова;
- логічна послідовність викладу матеріалу;
- глибина дослідження і повнота висвітлення питань;
- переконливість аргументацій;
- стислість і точність формулювань;
- конкретність викладу результатів роботи;
- доказовість висновків і обґрунтованість рекомендацій;
- грамотне оформлення.

Дипломна (кваліфікаційна) робота повинна бути виконана державною мовою. У ній не повинно бути переписаних з підручників положень і формулювань, а допускаються лише посилання на них. До захисту дипломних (кваліфікаційних) робіт допускаються студенти, які виконали всі вимоги навчального плану, пройшли і захистили виробничу практику, подали в установлений термін дипломну (кваліфікаційну) роботу і позитивні відгуки на неї.

Тематика кваліфікаційних, дипломних робіт розробляється профілюючими та випускаючими кафедрами. Вона повинна бути актуальною і відповідати вимогам державного стандарту, стану та перспективам розвитку науки й техніки, вирішувати конкретні завдання міжнародних відносин та зовнішньої політики.

Теми дипломних (кваліфікаційних) робіт випускників можуть бути сформульовані з урахуванням замовлень конкретних установ, які ведуть зовнішньополітичну діяльність, результатів виробничих практик, наукових досліджень студентів у процесі навчання.

З урахуванням зазначеного студенти вибирають тему дипломної (кваліфікаційної) роботи із затвердженої на випускаючій кафедрі тематики або пропонують свою тему, обґрунтовують її актуальність і відповідність фахові. Організація і контроль за процесом підготовки й захисту

кваліфікаційних і дипломних робіт покладається на завідувачів кафедр і викладачів – керівників дипломних робіт.

Після затвердження теми студент разом з науковим керівником складає завдання на виконання дипломної (кваліфікаційної) роботи, яке затверджує завідувач кафедри (додаток В).

Завдання складається в двох примірниках: перший видається студенту на початку навчального року випускників, другий – залишається на кафедрі і разом з дипломною (кваліфікаційною) роботою подається до захисту.

Незалежно від обраної теми *структура кваліфікаційної та дипломної роботи ідентична* і має бути такою:

- титульний аркуш;
- завдання на виконання дипломної роботи;
- анотація;
- зміст;
- перелік умовних позначень (при необхідності);
- вступ;
- основна частина (2-4 розділи);
- висновки;
- посилання;
- список використаних джерел та літератури;
- додатки (при необхідності).

ЕТАПИ РОБОТИ НАД ДОСЛІДЖЕННЯМ ТА ОФОРМЛЕННЯМ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ТА ДИПЛОМНОЇ РОБИТ

- надають допомогу студенту в розробці календарного графіку на період виконання дипломної роботи;
- допомагають студентові у підборі необхідної літератури з теми;
- проводять консультації відповідно до затвердженого графіку;
- систематично контролюють хід роботи;
- науковий керівник дає детальний відгук на закінчену кваліфікаційну (дипломну) роботу.

Кафедрі надається право заслуховувати студентів з окремих розділів кваліфікаційної (дипломної) роботи. Консультанти запрошуються з науково-педагогічного складу вузу і фахівців установ з міжнародних відносин.

Наступним процесом роботи є безпосереднє ознайомлення студента з основними джерелами та літературою з теми кваліфікаційної (дипломної) роботи: каталогом і картотекою кафедри та бібліотеки, навчальною й іншою інформаційною літературою, формування робочої картотеки з теми. Складену картотеку необхідно дати на перегляд керівникові, який порекомендує праці, котрі треба вивчити в першу чергу, а також ті, які слід виключити з картотеки, або включити до неї. Після цього студент знаходить потрібну літературу і розпочинає вивчення та конспектування літератури з теми дипломної роботи. Після вивчення і конспектування матеріалу його необхідно ще раз переглянути, щоб склалося цілісне уявлення про предмет вивчення, та сформувані попередній план роботи, який обов'язково погодити з керівником і допрацювати завдання на виконання курсової (дипломної) роботи.

Дипломна (кваліфікаційна) робота повинна бути оформлена відповідно до плану і правильно грамотно виконана. Титульний аркуш оформляється відповідно до зразка (додаток Д).

Перед вступом при потребі необхідно дати перелік умовних позначень, термінів, скорочень, символів, використаних у науковій роботі. Перелік треба друкувати двома колонками, у яких зліва за абеткою наводять – визначення, скорочення; справа – їх детальну розшифровку.

У вступі слід коротко викласти актуальність досліджуваної теми, зв'язок з науковими програмами, планами, вказати мету роботи, об'єкт і предмет дослідження, обрані методи, дати оцінку сучасного стану наукової проблеми, охарактеризувати джерела, викласти новизну та практичне значення даної роботи, зазначити структуру дослідження. Враховуючи винятково важливе значення вступу по темі **“Миротворча діяльність на Близькому Сході у 1945-2000 рр.”**

Вступ

Актуальність теми дослідження. Із закінченням Другої світової війни та підписанням міжнародної угоди про взаємне співробітництво в справі з підтримки миру та безпеки людство відкрило нову сторінку у своїй історії – історії боротьби за мир. Своєрідним феноменом цього нового життя стало виникнення цілком унікального виду діяльності – миротворства. Найперші кроки в цьому напрямку розвитку міжнародних відносин було здійснено при врегулюванні конфліктів на Близькому Сході.

В історії людства відомо небагато регіонів настільки насичених подіями конфліктного характеру як Близький Схід. Політична напруженість Близького Сходу передається від покоління до покоління як своєрідний спадок всього людства від часів єгипетських завоювань та юдейських війн. Тому досвід сучасних миротворців у досягненні миру на цьому історичному перехресті епох та народів може бути корисним у процесі врегулювання багатьох інших воєнних, соціальних, політичних та економічних суперечностей.

Актуальність дослідження історії мирного процесу на Близькому Сході має підтвердження і в геополітичному ракурсі. Криза, а потім і розпад колоніальної системи в країнах Сходу зумовили виникнення в регіоні цілої низки воєнно-політичних, територіальних та соціальних (етнічних, релігійних, соціально-класових) проблем. Регіональні проблеми сильно впливають і на інші регіони світу. Залежність сучасного світу від проблем Близького Сходу дуже гостро відчуло світове співтовариство вже на початку XXI століття, про що досить чітко було визначено в доповіді Генерального секретаря ООН Кофі Аннана: “Щодо Близького Сходу, то погіршення обстановки в регіоні залишається джерелом великої занепокоєності для міжнародного співтовариства” [1]. Низка воєнно-політичних криз, що охопила регіон у перші роки нового століття доповнює тезу про важливість та необхідність вивчення історії миротворчої діяльності в країнах Близького Сходу.

Об'єктом цієї роботи є історія миротворчої діяльності як особливого напрямку діяльності міжнародних і регіональних організацій, а також окремих держав з урегулювання воєнно-політичних конфліктів та розбудови системи безпеки у близькосхідному регіоні в період з 1945 по 2000 роки.

Предметом даного дослідження проблем миротворства на Близькому Сході слід вважати такі аспекти, як витоки, тенденції та напрямки миротворчої діяльності, а також історична оцінка ефективності заходів з урегулювання конфліктів у регіоні, розроблених у розглянутий період.

Територіальні рамки цього дослідження обмежені територією азіатської частини арабського світу, включаючи Ізраїль. Такі географічні обмеження дозволяють виключити зі сфери дослідження територіальні суперечності та політичні конфлікти Туреччини (наприклад, кіпрський конфлікт) та країн Північної Африки (наприклад, суданська криза, туніська, сахарська тощо), що виправдовує наукові можливості дисертаційного дослідження.

Хронологічні межі роботи охоплюють період від заснування ООН у 1945 році та перших спроб використання міжнародних зусиль у подоланні регіональних воєнно-політичних криз (кризи в Сирії та Лівані 1943-1946 років) до початку другої палестинської Інтифади проти Ізраїлю у 2000 році.

Мета і завдання (кваліфікаційної, дипломної, магістерської) роботи. Близькосхідна проблема містить у собі різні за масштабами та тривалістю конфлікти, що об'єднали широкий спектр регіональних проблем. Тому основну мету роботи автор вбачає у вивченні історії миротворчої діяльності на Близькому Сході в період з 1945 по 2000 рік.

Виходячи з цієї мети, можна визначити такі **завдання роботи**:

- простежити розвиток поглядів на проблеми співвідношення війни та миру, а також миротворчості у міжнародних відносинах;
- визначити джерела миротворчої діяльності на Близькому Сході після Другої світової війни;
- виявити основні тенденції та напрямки в історії миротворчої діяльності на Близькому Сході в період з 1945 по 2000 рік;
- з'ясувати історичну сутність регіональних та міжнародних факторів забезпечення миру та визначити їх вплив на близькосхідний мирний процес.

Для досягнення поставленої в роботі мети використані **методи** наукового аналізу суспільно-історичних явищ, проблемно-хронологічного та комплексного підходів, методи порівняння, а також методи історико-системного та історико-типологічного дослідження. Поєднання історичних

та загальнонаукових методів дозволяє дослідити історичну сутність миротворчої діяльності у близькосхідному регіоні.

Наукова новизна отриманих у процесі дослідження результатів полягає в тому, що в (кваліфікаційній, дипломній, магістерській) роботі:

- здійснено комплексне дослідження діяльності міжнародних організації та окремих держав спрямованої на врегулювання близькосхідних конфліктів за період з 1945 по 2000 роки. При цьому, як вже вказувалося, особливу увагу приділено не розгляду конфліктів, а тенденціям та напрямкам в розробці методів їхнього подолання;
- розроблено та запропоновано систему періодизації історії миротворчої діяльності в регіоні, а також класифікацію суб'єктів миротворчих ініціатив залежно від географічного фактору та рівня організації засобів впливу на конфліктну ситуацію;
- досліджено специфічні зв'язки між ініціаторами миротворчих дій та учасниками близькосхідних конфліктів. Здійснено спробу встановити міру їхнього впливу та характер воєнно-політичних відносин в регіоні. Крім того, зроблено акцент на проблемі ефективності миротворчої діяльності на Близькому Сході. Визначено історичну значимість та роль діяльності окремих учасників миротворчого процесу на Близькому Сході (ООН, ЛАД, РСАДПЗ, Руху неприєднання, ЄС, Ізраїлю, Великої Британії, Франції, США, Росії, України та ін.).

Стан розробки теми дослідження та її джерельна база. *Історіографія*, яка торкається теми дослідження, розділена і систематизована за проблемно-хронологічним принципом. Ураховуючи те, що більша частина історії миротворчості на Близькому Сході відбувалася в умовах холодної війни та протистояння двох ідеологічних систем, виразниками яких були радянський Схід та капіталістичний Захід, то й у роботі окремо розглядаються етапи наукових досліджень вітчизняних фахівців (радянських, російських, українських) та західних. Окрему увагу приділено аналізу робіт арабських та ізраїльських дослідників.

На території СРСР та його колишніх республік приводом для початку всебічного дослідження близькосхідних проблем у сучасності стали події, що розгорнулися навколо Суецького каналу в середині 50-х років ХХ століття. Серед перших досліджень міжнародних відносин на Близькому Сході були роботи О.Е. Туганової [2]. У подальшому періоді, що охопив 70-80-ті роки ХХ століття, відбувається певна диференціація наукових інтересів. Саме в цей період складається вітчизняна наукова школа, у центрі уваги якої постають одразу чотири питання: діяльність міжнародних організацій з метою врегулювання близькосхідного

конфлікту; політика США щодо Близького Сходу; історія палестинської проблеми як центрального конфлікту в регіоні; міжнародні відносини на Близькому Сході. Найбільш значними дослідженнями з цих питань стали роботи таких дослідників, як М. Хазанов, Л. Медведко, В. Кременюк, Є. Пирлін (Є. Дмитрієв) та В. Кисельов [3].

Дев'яності роки стали часом переосмислення позицій по відношенню до численних міжнародних питань, а також періодом більш відкритого сприймання конфліктів на Близькому Сході, що прагне політичної деідеологізації. У цьому зв'язку виникає можливість більш детально і всебічно розглянути історію мирного процесу в регіоні [4]. Значним поштовхом в цьому напрямку стало створення в Росії Інституту Близького Сходу (до 2005 року – Інститут вивчення Ізраїлю та Близького Сходу) [5], який поряд з Інститутом сходознавства та іншими академічними структурами Росії та СНД, фактично став центром наукового дослідження соціальних, економічних і політичних проблем в регіоні.

Україні не належить провідне місце в процесі врегулювання близькосхідного конфлікту, однак, наукова увага до цієї проблеми спостерігається й тут. За роки незалежності в Україні перш за все поширились комплексні дослідження міжнародної системи підтримання миру і, особливо, проблем розвитку взаємовпливу регіональних та міжнародних відносин в умовах постбіполярності світу (В. Манжол, В. Бруз та інші) [6]. Одна з головних тем в цьому напрямку – місце України в розбудові сучасних мирних відносин у світі.

Центральне місце в комплексі близькосхідних досліджень посідає діяльність таких українських учених, як О. Коппель, Ю. Скороход, В. Резніченко та інші [7]. Однак їхні роботи охоплюють порівняно вузький у хронологічному контексті період миротворчості (як правило, останніх двадцять-тридцять років ХХ століття). Комплексного же аналізу історії цього питання на Близькому Сході проведено не було.

Найбільш розроблена проблема миротворчості в західній історіографії. Після закінчення Другої світової війни у західній історіографії значна увага приділяється міжнародному аспекту врегулювання близькосхідних конфліктів. Актуальність цього кола питань була викликана, у першу чергу, повоєнним загостренням взаємовідносин між західноєвропейськими державами та народами Близького Сходу. Низка конфліктів, що виникли в регіоні, у багатьох випадках мала антиколоніальний характер. Саме тому проблеми деколонізації регіону й ролі ООН у цьому процесі знайшли відображення в одних з перших досліджень, що з'явилися наприкінці 40-х та на початку 50-х років ХХ століття, таких авторів, як Я. Робінсон, Ж. Заслов, П. Джонсон [8].

У 60-70-ті роки ХХ століття американська та західноєвропейська історіографія починає звертати увагу й на регіональні чинники

підтримки миру на Близькому Сході. З'являються дослідження, у центрі уваги яких перебуває діяльність найбільшої регіональної організації – ЛАД. Так, наприклад, структура й динаміка розвитку цієї організації у межах регіонального конфлікту розглядається Р. Макдональдом [9].

Загострення у 80-х роках ХХ століття взаємовідносин між Іраном та Іраком викликає необхідність висвітлення миротворчої діяльності й у цьому напрямку. У цілому ряді робіт на цю тему одне з провідних місць посідає дослідження німецького вченого Ф. Фарбана [10]. Одним із перших наукових досліджень, безпосередньо присвячених проблемам миротворства на Близькому Сході, була робота В.Б. Кванта [11].

У вісімдесятих роках з'являється досить великий масив робіт, у яких досліджуються найрізноманітніші аспекти арабо-ізраїльського конфлікту. Так, наприклад, суті арабо-ізраїльських відносин у світовій політиці та розвитку переговорного процесу між учасниками конфлікту приділяється увага в монографії американського вченого М. Тесслера [12].

Ізраїльська історіографія здебільшого представлена двома напрямками – традиційною та нетрадиційною науковими школами. З кінця 60-х і початку 70-х років ХХ століття в Ізраїлі починає складатися нетрадиційний для країни напрямок у сприйнятті причин і значення арабо-ізраїльського конфлікту. Йдеться про зовсім нову для того часу, але досить відому вже в 80-х роках ХХ століття позицію так званих “нових істориків” (І. Паппе, Б. Морріс, Й. Харкабі, А. Шлам, С. Флапен) [13], що намагалися критично оцінювати зовнішню політику Ізраїлю від часів його створення. Однак, ізраїльська сходознавча школа не обмежується лише проблемою конфлікту. На базі єрусалимського та тель-авівського університетів розроблюються історичні та соціально-політичні аспекти мирного процесу в регіоні. Зокрема цій проблемі присвячено праці Ш. Газіта, Н. Кашіана, Д. Тель [14] та інших.

Серед загального кола арабських досліджень мирних процесів на Близькому Сході домінує позиція, у якій робиться спроба проаналізувати досвід поразки арабських держав у близькосхідних війнах та знайти оптимальні рішення для їхнього врегулювання [15]. У них досить гостро порушується питання взаємовідносин з Ізраїлем. Що ж до питання про оцінку діяльності міжнародних організацій (ООН і ЛАД), то тут явно простежується лояльність арабського світу до проблеми близькосхідного мирного процесу і будь-яких критичних зауважень не робиться. Ця обставина не дозволяє об'єктивно розглянути позицію арабської сторони в цьому процесі.

Проведений у (кваліфікаційній, дипломній, магістерській) роботі історіографічний огляд вказує, що вивчення історії миротворства має давні традиції. До того ж виявлено, що весь комплекс миротворчих

ініціатив на Близькому Сході потребує ретельної історичної оцінки значення миротворчих зусиль у врегулюванні близькосхідних проблем.

Джерельна база дослідження охоплює значне коло джерел, частина яких вводиться до наукового обігу вперше. Матеріали, використані при написанні роботи, умовно можуть бути поділені на кілька груп.

Офіційні документи міжнародних організацій та урядів. У цій групі представлено документи міжнародних організацій (у першу чергу, ООН, ЛАД та ЄС), а також провідних держав світу та регіону (США, ЄС, Росія та Ізраїлю, Єгипту і т. д.), котрі відображають їхню позицію з широкого спектру проблем близькосхідного врегулювання.

Опубліковані збірники знаходять застосування для розв'язання різних завдань в історії міжнародних відносин. Найбільший інтерес являють собою збірники ООН, які видаються регулярно [16]. У них публікуються резолюції Ради Безпеки та Генеральної Асамблеї, заяви Генерального секретаря та звіти окремих спеціалізованих комісій з питань мирного врегулювання близькосхідного конфлікту.

Правова і політична позиція арабських держав знайшла відображення в спеціалізованих збірниках регіональної організації ЛАД [17].

Діяльність держав-учасниць близькосхідного врегулювання представлено в збірниках документів МЗС. Найбільший інтерес тут становлять відповідні збірники Ізраїлю [18] та Росії (ЄС) [19]. Їхня цінність полягає в тому, що в них міститься повний спектр матеріалів від законодавчих актів з того чи іншого питання зовнішньої політики держави до офіційного дипломатичного листування.

Матеріали міжнародних конференцій, самітів та зустрічей. За всю історію мирного процесу на Близькому Сході було проведено кілька десятків міжнародних зустрічей як безпосередньо між главами урядів ворогуючих сторін та їхніх міністрів, так і переговори за участю третьої сторони-посередника. Досягнуті під час цих зустрічей угоди мали вплив на весь хід мирного врегулювання конфліктів. Значення таких документів є дуже великим. За їхньою допомогою можна досить повно відновити не тільки тенденції в мирних відносинах, але й зробити аналіз перспектив проектів на майбутнє, що висуваються, оскільки під час цих зустрічей разом із висловленням вимог сторін тривав і пошук можливих компромісів.

Наукові публікації державних і політичних діячів. При написанні роботи було використано наукові та політико-ідеологічні дослідження державних діячів близькосхідного регіону, що мають відношення до розроблення зовнішньої політики та прийняття рішень у сфері національної безпеки своїх країн. Серед такого типу робіт у першу чергу слід назвати публікації Генеральних секретарів в ООН – Б. Бутрос-Галі та К. Аннана [20]. Певний інтерес становлять роботи таких ізраїльських

лідерів, як І. Алон, Х. Герцог, Ш. Перес, Б. Нетаньяху [21]. У них відбито не тільки наукову позицію їхніх авторів, але й досвід безпосередньої участі в подіях, що відбувалися на Близькому Сході.

Мемуари, спогади, офіційні виступи та інтерв'ю державних керівників та учасників подій. Цю групу документів представлено виступами, заявами, інтерв'ю та матеріалами прес-конференцій визначних політичних і державних лідерів основних суб'єктів мирного процесу в регіоні, що розкривають внутрішню суть офіційної позиції як учасників конфлікту, так і його миротворців з різного роду його аспектів. Більша частина цих документів міститься в уже названих збірниках. Науковий інтерес становить збірник статей, промов та виступів державних і політичних діячів (Х. Асада, С. Хусейна та інших) [22].

Скласти уявлення про позиції Англії та Франції в розвитку близько-східної політики та про характер урегулювання конфліктів на ранніх етапах історії повоєнного Близького Сходу дозволяють спогади французького лідера Ш. де Голля та прем'єр-міністра Великої Британії В. Черчилля [23].

Мемуари та спогади американських й ізраїльських державних діячів (Г. Трумена, Д. Ейзенхауера, Р. Ніксона, Дж. Картера, Р. Рейгана, Дж. Буша, М. Олбрайт, Б. Клінтона, Д. Бен-Гуріона, М. Бегіна, М. Даяна, Г. Меір та ін.) [24] вносять додаткове забарвлення до історичного дослідження проблеми. Не менший інтерес становлять і спогади рядових учасників конфліктів у регіоні [25].

Зрозуміло, що тільки цим колом названих джерел повне висвітлення проблеми історії миротворчої діяльності на Близькому Сході не може вичерпуватися. Однак, уже названі групи документів дозволяють в більш ніж потрібному обсязі дослідити проблему й досягти поставлених перед автором цілей, що, звичайно, не може бути обмеженням для нових наукових досліджень.

Методологічну основу (кваліфікаційної, дипломної, магістерської) роботи складає сукупність філософських та наукових підходів до розуміння проблем війни та миру [26]. Під час дослідження місця й значення висунутих миротворчих проектів у сукупній системі знань певної епохи й характеристики їхнього співвідношення з іншими елементами в загальній теорії миру і війни необхідно з'ясувати, у першу чергу, специфіку світогляду в цілому. При цьому слід відзначити, що істотну роль у вивченні методологічної бази миротворства відіграє принцип історизму. Це положення набуває широкого застосування як у процесі висвітлення генези тієї або іншої теорії міжнародних відносин в історичній ретроспективі й перспективі, так і в розумінні самої суті підходів миротворства. Звідси й визначальне значення принципів об'єктивізму та історизму, без яких не можна говорити про наукове

розуміння історичних явищ в міжнародній та регіональній політиці та про всесвітню історію взагалі.

Основним методом дослідження є проблемно-хронологічний, який дозволяє розглянути проблему в її часовій послідовності та динаміці. Для одержання загального уявлення про мирні ініціативи в регіоні широко використовується описовий аналіз, що надає можливість розглянути суть близькосхідних конфліктів під кутом миротворчих взаємовідносин. Важливою умовою досягнення поставленої цілі та розв'язання висунутих задач є нормативний аналіз, що ґрунтується на дослідженні системних явищ у процесі виникнення та розвитку миротворчої діяльності в регіоні. Методика дослідження даної проблеми будуватиметься так само на типологічній класифікації конфліктних ситуацій і методів реалізації миротворчої діяльності, що мали місце на Близькому Сході в зазначених хронологічних та територіальних межах. Крім того, робиться наголос на комплексному підході та критичній оцінці наявних джерел.

При вивченні документів широко використовується метод порівняльного аналізу. Цей метод застосовується також при вивченні міри ефективності миротворчих ініціатив як у вертикально-хронологічному ракурсі, так і в площині горизонтально-типологічних форм миротворчої діяльності. Тому весь наявний матеріал під час дослідження було піддано ретельному історико-типологічному порівнянню, у результаті чого встановлено генетичний зв'язок між умовами розвитку конфлікту, цілями миротворців і методами досягнення мирного врегулювання. Застосування ж картографічного методу та укладання структурних схем дозволяють узагальнити весь наявний матеріал, а також провести в майбутньому більш глибоке вивчення питання.

Таким чином, увага до загальнотеоретичної та методологічної структури вчень про побудову миру, а також історичний аналіз джерел з даної тематики, знайомство з її історією вивчення – необхідна база для правомірної та коректної інтерпретації подій на Близькому Сході, їхньої історичної оцінки та вияву логіки подальшої долі миротворства як феномену міжнародних відносин.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її написано в наукових та навчальних цілях, і безпосередньо адресовано викладачам, студентам та аспірантам гуманітарних факультетів, отриманні в роботі результати можуть використовуватися як рекомендації для істориків, політиків, дипломатів, фахівців з міжнародного права, журналістів тощо.

Апробація результатів дослідження. Частина теоретичних положень та висновків цього дослідження знайшла відображення в публікаціях, у виступах на конференціях, зокрема студентських.

Структура роботи відбиває поставлені перед дослідженням цілі та завдання. Загальний обсяг її становить XX сторінок, з них основного

тексту – XX сторінок. (Кваліфікаційна, дипломна, магістерська) робота складається зі вступу, XX основних розділів, висновків, приміток, списку використаних джерел та літератури (XX найменувань), а також додатків (карти, таблиці тощо).

Посилання*

** У роботі посилання до вступу розміщуються не безпосередньо після тексту вступу, а в кінці основного тексту, започатковуючи посилання до всієї роботи.*

До вступу

1. Доклад Генерального секретаря о работе Организации Объединенных Наций, Генеральная Ассамблея, 6 сентября 2001 года // Официальные отчеты. Пятьдесят шестая сессия. – Нью-Йорк, 2001. – Дополнение № 1 (A/56/1).
2. Туганова О.Э. Политика США и Англии на Ближнем и Средней Востоке. – М., 1960.
3. Хазанов М.Е. ООН и ближневосточный кризис. – М., 1983.; Медведко Л.И. К востоку и западу от Суэца: закат колониализма и маневры неоколониализма на Арабском Востоке. – М., 1980.; Дмитриев Е., Ладейкин В. Путь к миру на Ближнем Востоке. – М., 1974.; Киселев В.И. Палестинская проблема и ближневосточный кризис. – К., 1983 та інші.
4. Чистяков А. Мирный процесс на Ближнем Востоке. Новая динамика, новое качество // Международная жизнь. – 1994. – № 9.; Чистяков А. Перемены на Ближнем Востоке и внешний мир // Международная жизнь. – 1994. – № 2.; Егорин А.З. Война за мир на Ближнем Востоке. – М., 1995.; Мирский Г.И. Израиль и палестинцы: самый длительный конфликт // МЭМО. – 2001. – № 3, 4; Пырлин Е.Д. Трудный и долгий путь к миру: взгляд из Москвы на проблему ближневосточного урегулирования. – М., 2002 та інші.
5. Документы Института Израйля и Ближнего Востока // www.iinies.ru.
6. Україна в постбіполярній системі міжнародних відносин (аналітична доповідь) / Підгот. В.А. Манжола та інші. – К., 2006.; Асиметрія міжнародних відносин / За ред. Г.М. Перепелиці, О.М. Субтельного. – К., 2005; Бруз В.С. ООН і врегулювання міжнародних конфліктів: Навч. посіб. – К., 1995 та інші.
7. Коппель О.А. Проблема безпеки Перської затоки в 70-ті-90-ті роки: Автореф. дис. ... д-ра. істор. наук: 07.00.02 / Київ. нац. ун-т ім. Т.Г. Шевченка, ін-т міжнар. відносин. – К., 1999.; Скороход Ю.С. Міжнародний аспект урегулювання ліванського конфлікту (80-90-ті роки). – К., 2000.; Резніченко В.И. Роль міжнародних та

- регіональних організацій по врегулюванню ірако-кувейтського конфлікту: Автореф. дис. ... канд. істор. наук: 07.00.02 / Київ. нац. ун-т ім. Т.Г. Шевченка, ін-т міжнар. відносин. – К., 1996 та інші.
8. Robinson J. Palestine and United Nations: Prelude to solution. – Wash., 1947.; Zaslloff J.J. Great Britain and Palestine. A study of the problem before the UN. – Munchen, 1952.; Джонсон П. Суэцкая война / Пер. с англ. – М., 1957 et ibid.
 9. Macdonald R.W. The league of Arab states: A study in the dynamics of regional organization. – Priceton, 1965.
 10. Farban F. Problem des iranisch-irakischen Konfliktes von 1968-1984: Eine Analyse aus Irak Sicht-Frankfurt a. M., 1989.
 11. Quandt W. B. Camp David: Peacemaking and politics. – Wash., 1986.
 12. Tessler M. A history of the Israeli-Palestinian conflict. – Bloomington; Indianapolis, 1994.
 13. Pappé I. The making of the Arab-Israeli conflict 1947-1951. – L.; N.Y., 1994.; Morris B. Israel's border wars, 1949-1956: Arab infiltration, Israeli relation and the countdown to the Suez war. – Oxford etc., 1997.; Harkabi Y. Israel's fateful decisions. – L., 1988.; Shlaim A. The Iron Wall. Israel and the Arab World. – N.Y., 2000.; Flapan S. Zionism and the Palestinians. – L.; N.Y., 1979 et ibid.
 14. Gasit S. The Arab World after the Gulf-War and the Peace Process. The "Linkage" between the conflicts // The Middle East Articles. – October, 1991. – P. 106-118.; Caplan N. The Lausanne Conference, 1949: A Case Study in Middle East Peacemaking. – Tel Aviv, 1993; Tal D. The 1956 War Collusion and Rivalry in the Middle East. – Tel Aviv, 2001 et ibid.
 15. Rousam M. Palestine and the internationalization of Jerusalem. – Baghdad, 1965; Hassouna H.A. The League of Arab states and regional disputes. A study of Middle East conflicts. – N.Y., 1975 et ibid.
 16. www.un.org.
 17. Khalil M. The Arab States and the Arab League: A documentary record, 2 v. – Beirut, 1962.
 18. Israel's foreign relations: selected documents / Ministry for Foreign Affairs; Ed. by M. Medzini. – Jerusalem, 1976-2000.
 19. Внешняя политика Советского Союза и международные отношения: сборник документов. – М.: Институт международных отношений, 1952-1964; СССР и Арабские страны, 1917-1960 гг.: документы и материалы / Ред. В.Я. Сиполс и др. – М., 1961.; СССР и Ближневосточное урегулирование, 1967-1988: документы и материалы / МИД СССР, под ред. Ю.М. Воронцова. – М., 1989.; Советско-израильские отношения: сборник документов. Т.1 в 2-х кн. / Под ред. Б. Л. Коновалова, Э. Бенцур. – М., 2000;

- Ближневосточный конфликт, 1947-1967: из документов архива внешней политики Российской Федерации / Отв. ред. В.В. Наумкин. – М., 2003. – Т. 1-2.
20. Бутрос-Гали Б. Радикальные преобразования в мировой системе после окончания холодной войны, естественно, находят отражение в деятельности ООН // *Международная жизнь*. – 1995. – № 5.; Annan, Kofi A. Towards a culture of prevention: statements by the Secretary-General of the United Nations. – Washington, 1999.
 21. Алон И. Хагана // *Арабо-израильские войны* / Отв. ред. А. Поляхов. – М.; СПб., 2004.; Герцог Х. Арабо-израильские войны, 1947-1973 гг.: в 2-х ч. // *Арабо-израильские войны* / Отв. ред. А. Поляхов. – М.; СПб., 2004.; Перес Ш. Новый Ближний Восток / Пер. с англ. – М., 1994.; Нетаньяху Б. Война с терроризмом: как демократии могут нанести поражение сети международного терроризма / Пер. с англ. – М., 2002.
 22. Мир глазами президента Сирии Хафеза Асада: сборник речей и выступлений / Отв. ред. В.М. Ахмедов, В.А. Исаев, А.О. Филоник. – М., 2000.; *Saddam Speaks on the Gulf Crisis: A Collection of Documents* / Ed. by O. Bengio. – Tel-Aviv, 1992 et ibid.
 23. Голль Ш. де. Военные мемуары: в 2-х т. / Пер. с франц. – М., 1960; Черчилль У. Вторая мировая война: в 3-х кн. / Сокр. пер. с англ. – М., 1991.
 24. Truman H.S. Years of Trial and Hope. – N.Y., 1956; Eisenhower D.D. Mandate for Change, 1953-1956. – L., 1964.; Никсон Р.М. На арене: вспоминая о победах, поражениях и возвращении / Пер. с англ. – М., 1992.; Carter J. Keeping Faith: memoirs of a President. – N.Y.; L., 1982.; Рейган Р. Жизнь по-американски / Пер. с англ. – М., 1992.; Буш Дж., Скоукрофт Б. Мир стал другим / Пер. с англ. – М., 2004.; Олбрайт М. Госпожа госсекретарь: мемуары Мадлен Олбрайт / Пер. с англ. – М., 2004.; Клинтон Б. Моя жизнь / Пер. с англ. – М., 2005.; Ben-Gurion D. Memoirs. – N. Y., 1970.; Begin M. The Revolt – Vnei-Brak, 2002.; Даян М. Дневник Синайской кампании // *Арабо-израильские войны, 1956, 1967* / Пер. с англ. – М., 2003.; Меир Г. Моя жизнь: автобиография / Пер. с иврита Р. Зерновой. – Чимкент, 1997 та інші.
 25. Тевет Ш. Танки Таммуза // *Арабо-израильские войны, 1956, 1967* / Пер. с англ. – М., 2003.; Аннан, Абу ар-Рахман. Кунту асиран. – Каир, 1971. [Я був військовополоненим: спогади льотчика, учасника війни 1948 р.] та інші.
 26. Трактаты о вечном мире: сб. / Под ред. Ф.В. Константинова. – М., 1963 та ін.

В основній частині, поділеній на окремі розділи, викладають зміст теми дослідження. У кожному розділі повинна бути завершеність змісту, головна ідея, а також тези, підтверджені фактами, думками різних авторів, архівними, статистичними даними, результатами анкетування, аналітичних даних практичного досвіду. Думки мають бути пов'язані між собою логічно, увесь текст має бути підпорядкований одній головній ідеї. Кожний висновок повинен логічно підкріпляти попередній, один доказ випливати з іншого. Інакше текст втратить свою єдність. До кожного розділу роботи необхідно зробити висновки, а по закінченню роботи – формулюються загальні висновки до всієї роботи в цілому.

На заключному етапі передбачається уточнення студентом вступу та формування висновків до кваліфікаційної (дипломної) роботи, оформлення списку літератури та додатків, редагування тексту, його доопрацювання з урахуванням зауважень наукового керівника, підготовка роботи до захисту. У висновках потрібно наголосити на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів дослідження, викласти рекомендації щодо їх використання.

У стислій формі, у логічній послідовності викладаються зроблені автором узагальнення, пропозиції та їх значимість. Такий висновок повинен бути покладений в основу доповіді при захисті дипломної (кваліфікаційної) роботи перед ДЕК.

Особливе значення має оформлення (кваліфікаційної) дипломної роботи. Вона має бути надрукована на машинці або з використанням ЕОМ. Найкращим є останній варіант, бо полегшується редагування і є можливість подальшого використання при написанні інших наукових праць. Загальний обсяг (кваліфікаційної) дипломної роботи має бути в межах 60-80 друкованих сторінок. Робота виконується на білому папері формату А4 (210-297 мм). *Список посилань* складають безпосередньо за друкованим текстом роботи. Він має рубрики: *До вступу, До розділу I, До розділу II і т.д.* Крім того, додається список джерел та літератури під назвою “Джерела та література”

Список використаних джерел та літератури складається на основі робочої картотеки і є “візитною картою” автора роботи, його професійним обличчям, свідчить про рівень володіння навичками роботи з науковою літературою та джерелами. Цей список подається за таким зразком:

Джерела та література

1. **Збірники документів та матеріалів.**
2. **Фонди державних архівів.**
3. **Статистичні довідники.**

4. **Періодичні видання.**
5. **Мемуарна література.**
6. **Монографії, підручники, посібники.**
7. **Статті.**
8. **Дисертації, автореферати.**
9. **Ілюстративні матеріали (атласи, пам'ятки живопису, скульптури, архітектури)**
10. **Науково-популярна та художня література.**

Нумерація в списку джерел *суцільна*.

При складанні списку використаних джерел необхідно дотримуватися вимог державного стандарту. Кожний бібліографічний запис починають з нового рядка з порядковою нумерацією. Літературу розташовують в алфавітному порядку авторів та назв праць, спочатку видання українською мовою, потім – іноземною.

Слід звернути увагу на те, щоб посилання в тексті на використані джерела були позначені тим порядковим номером, яким воно записано у списку використаної літератури з виділенням двома квадратними дужками, наприклад "... у працях [1-7]...".

Про кожен документ (книжку) подаються такі відомості: прізвище та ініціали автора, якщо книжка написана двома чи трьома авторами, то їх прізвища перераховуються за таким порядком, у якому вони вказані в книжці, повна і точна назва книжки, яка не береться в лапки, підзаголовок, який уточнює назву (якщо він вказаний на титульному аркуші); дані про повторне видання; назва місця видання книжки в називному відмінку (для міст Києва, Харкова, Москви, Санкт-Петербурга) вживаються скорочення: К., Х., М., СПб; назва видавництва (без лапок); рік видання (без слів "рік" або скорочення "р."); кількість сторінок із скороченням "с."

Кожна група відомостей відокремлюються одна від одної знаком крапка і тире (. –).

Бібліографічний опис роблять мовою документа.

Документи, які мають більше трьох авторів, описують за назвою. При цьому за косою рисою, яку проставляють після останнього слова назви, наводять ініціали і прізвища чотирьох авторів (якщо книжку написано чотирма) або трьох "та ін." (якщо книжку написано п'ятьма і більше авторами).

Якщо на титульному аркуші відсутнє прізвище автора (або авторів), то запис даних про книжку починають з назви, після чого за косою рисою вказують прізвище редактора та його ініціали, які ставлять перед прізвищем і всі останні елементи за прізвищем автора.

Відомості про статті, які опубліковані в збірниках, журналах та інших періодичних виданнях, повинні мати: прізвище та ініціали автора

статті; назву статті, після чого ставиться дві косих риски, йде повна назва видання, у якому розміщена стаття, за викладеними вище правилами, а для журналу – назва, рік випуску, номер сторінок, на яких розміщена стаття.

При оформленні тексту (кваліфікаційної) дипломної роботи потрібно також витримати загальні вимоги до ілюстрацій, таблиць, форм, тощо.

Ілюстрації

Ілюструють (кваліфікаційні) дипломні роботи, виходячи з певного загального задуму, за ретельно продуманим тематичним планом, який допомагає уникнути ілюстрацій випадкових, пов'язаних із другорядними деталями тексту і запобігти невиправданим пропускам ілюстрацій до найважливіших тем. Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації. Назви ілюстрацій розміщують після їхніх номерів. При необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підписувальний підпис).

Підпис під ілюстрацією звичайно має три основні елементи:

1. Найменування графічного сюжету позначається скороченим словом “Рис.”;
2. Порядковий номер ілюстрації, який вказується без знаку номера арабськими цифрами;
3. Тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображеного та ***посиланнями на джерело***.

Основними видами ілюстративного матеріалу в дипломній роботі є: креслення, технічний рисунок, схема, фотографія, діаграма і графік. У тому місці, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу у круглих дужках “(рис. 3.1)” або звороту типу: “...як це видно з рис. 3.1”, або “...як це показано на рис. 3.1”.

Якість ілюстрацій повинна забезпечувати їх чітке відтворення (електрографічне копіювання, мікрофільмування). Ілюстрації виконують чорнилом, тушшю або пастою чорного кольору на білому непрозорому папері.

Таблиці

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлятися у вигляді таблиць.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово “Таблиця” розміщують в правому верхньому куті з зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: Таблиця 1.2 (друга таблиця першого розділу).

При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово “таблиця” і її номер вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова “Продовження таблиці” і вказують її номер.

Приклад побудови таблиці:

Таблиця (номер)

Головка						Заголовок граф
						Підзаголовки граф
	Боковик	Графи (колонки)				

За логікою побудови таблиці її логічний суб’єкт, або підмет (позначення тих предметів, які в ній характеризуються), розміщують у боковнику, головці, чи в них обох, а не у прографці; логічний предмет таблиці, або присудок (тобто дані, якими характеризується присудок) – у прографці, а не в головці чи боковнику. Кожен заголовок над графою стосується всіх даних цієї графи, кожен заголовок рядка в боковнику – всіх даних цього рядка. Заголовок кожної графи в головці таблиці має бути якомога коротшим.

Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Висота рядків повинна бути не меншою 8 мм.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті таким чином, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на інший аркуш. При перенесенні таблиці на інший аркуш (сторінку) назву вміщують тільки над її першою частиною. Таблицю з великою кількістю граф можна ділити на частини і розміщувати одну частину над іншою в межах одної сторінки. Якщо рядки або графи таблиці виходять за формат сторінки, то в першому випадку в кожній частині таблиці повторюють її заголовок, а в другому випадку – боковик.

Якщо текст, який повторюється в графі таблиці, складається з одного слова, його можна замінити лапками; якщо з двох або більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами “Те ж”, а далі – лапками. Ставити лапки замість цифр, марок, знаків, математичних і хімічних символів, які повторюються, не слід. Якщо цифрові

або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

Додатки

Додатки оформлюють як продовження (кваліфікаційної) дипломної роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини (книги), розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті.

Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках (кваліфікаційної) дипломної роботи, кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично до тексту. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово “Додаток ” і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер І, Є, Ї, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б тощо. Один додаток позначається як додаток А.

При оформленні додатків окремою частиною (книгою) на титульному аркуші під назвою (кваліфікаційної) дипломної роботи друкують великими літерами слово “ДОДАТКИ”.

До додатків доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повного сприйняття (кваліфікаційної) дипломної роботи:

- таблиці допоміжних цифрових даних;
- повні тексти дипломатичних документів;
- ілюстрації допоміжного характеру;
- уривки зі спогадів, виступів політичних діячів;
- історичні та географічні карти.

Зброшурована у твердій палітурі (кваліфікаційна) дипломна робота подається студентом завідувачу випускаючої кафедри, який приймає остаточне рішення щодо її допуску до захисту в Державній комісії з захисту (кваліфікаційних) дипломних робіт, про що робить відповідну позначку (ставить підпис біля висновку комісії з попереднього захисту).

Після одержання допуску до захисту студент отримує на випускаючій кафедрі направлення на зовнішнє рецензування. Зовнішній рецензент – провідний спеціаліст галузі або науковець – ретельно ознайомлюється з дипломною роботою та складає рецензію.

До внутрішньої сторінки обкладинки дипломної роботи студент приклеює конверт, у якому розміщує зовнішню рецензію.

При наявності листа-замовлення з підприємства студент має отримати також відгук на дипломну роботу від підприємства-замовника. Цей відгук та лист замовника треба також покласти в конверт.

Рекомендований обсяг кваліфікаційної роботи – 60-65 сторінок, дипломної – 70-80 сторінок (інтервал – 1,5, гарнітура New Times Roman, кегль – 14).

ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (ДИПЛОМНОЇ) РОБОТИ

До захисту студент готує стислу доповідь, у якій слід коротко викласти основні результати дослідження. Регламент доповіді – 10-15 хвилин. На підкріплення доповіді розробляють наочні матеріали (4-6 сторінок з найважливішими рисунками та таблицями, які оформлюються у вигляді плакатів або друкуються на принтері для кожного члена комісії; за бажанням, додаються слайди, фотографії, макети, рекламні проспекти тощо).

Перед захистом доцільно ретельно прочитати зовнішню рецензію, особливу увагу звернути на висловлені рецензентом зауваження і підготувати аргументовані відповіді.

Захист (кваліфікаційної) дипломної роботи є відкритим, за бажанням студент може запросити на захист своїх рідних та близьких. Захист дипломної роботи відбувається на відкритому засіданні державної екзаменаційної комісії та регламентується “Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах”. Захист (кваліфікаційних) дипломних робіт може проводитись як у вищому навчальному закладі, так і на підприємствах у закладах і організаціях, якщо там є до них практичний інтерес.

Перед захистом (кваліфікаційних) дипломних робіт декан факультету подає Державній комісії такі документи:

- зведену відомість про виконання студентами навчального плану і про отримані ними оцінки з теоретичних дисциплін, курсових робіт, практик, державних екзаменів;
- відгук керівника про (кваліфікаційну) дипломну роботу;
- рецензію на (кваліфікаційну) дипломну роботу спеціаліста відповідної кваліфікації і профілю.

Процедура захисту включає:

- доповідь студента про зміст роботи;
- запитання до автора;
- оголошення відгуків наукового керівника і рецензента або їх виступи;
- відповіді студента на запитання членів ДЕК;
- заключне слово студента;
- рішення комісії про оцінку роботи.

Виступ студент готує заздалегідь, при цьому потрібно висвітлити такі важливі питання: обґрунтувати актуальність теми дослідження,

мету завдання, об'єкт, предмет дослідження, які методи використані, основні теоретичні положення та їх підтвердження в процесі дослідження. Доповідь не повинна тривати більше 15 хвилин. Бажано мати таблиці, кодоплівки для ілюстрації.

Під час захисту (кваліфікаційної) дипломної роботи студент зобов'язаний дати вичерпні відповіді на всі зауваження у відгуках та рецензіях, а також у виступах на захисті. Захист дипломної роботи фіксується у протоколі ДЕК.

Кращі дипломні (кваліфікаційні) роботи рекомендуються на конкурси студентських робіт, а також до друку в студентських наукових збірниках.

Відгук наукового керівника дипломної (кваліфікаційної) роботи пишеться у довільній формі з урахуванням: актуальності теми наукового і практичного її значення, ступінь самостійності у виконанні дипломної роботи, новизну та оригінальність, використання літератури, логічність, послідовність, аргументованість змісту, відповідність професійній спрямованості випускника.

Спеціаліст-практик відповідної кваліфікації надає рецензію на дипломну (кваліфікаційну) роботу, у якій висвітлює в основному ті ж питання, звертає увагу на оформлення та окремі недоліки роботи. Рецензент, як і науковий керівник, оцінює роботу за стобальною системою.

Після виступу студента, оголошення відгуку керівника і зовнішньої рецензії дипломник відповідає на задані йому питання членами ДЕК, а також присутніми на захисті.

По закінченню захисту ДЕК на закритому засіданні обговорює результати захисту дипломних робіт, оцінює їх з урахуванням складання державних іспитів і приймає рішення про присвоєння студенту-дипломнику відповідної кваліфікації.

Державна екзаменаційна комісія приймає рішення також про видання диплому з відзнакою та рекомендації до аспірантури.

Студент, який не захистив дипломної (кваліфікаційної) роботи, допускається до повторного захисту лише один раз протягом трьох років після закінчення вищого навчального закладу.

Захищені дипломні (кваліфікаційні) роботи реєструються і здаються випускаючою кафедрою в архів на зберігання протягом 5 років.

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА ЯК КВАЛІФІКАЦІЙНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Магістр – це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі кваліфікації бакалавра або спеціаліста здобув поглиблені спеціальні уміння та знання інноваційного характеру, має певний досвід їх застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних професійних завдань у певній галузі. Магістр повинен мати широку ерудицію, фундаментальну наукову базу, володіти методологією наукової творчості, сучасними інформаційними технологіями, методами отримання, обробки, зберігання і використання наукової інформації, бути спроможним до творчої науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності.

Магістерська освітньо-професійна програма включає в себе дві приблизно однакові за обсягом складові – освітню і науково-дослідницьку. Зміст науково-дослідницької роботи магістра визначається індивідуальним планом. Одночасно призначається науковий керівник, котрий повинен мати науковий ступінь і (або) вчене звання і працювати в даному ВНЗ.

Підготовка магістра завершується захистом магістерської роботи на засіданні Державної екзаменаційної комісії.

Магістерська робота – це самостійна випускна науково-дослідницька робота, яка виконує кваліфікаційну функцію, тобто готується з метою публічного захисту і отримання академічного ступеня магістра. Основне завдання її автора – продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання.

Магістерська робота, з одного боку, має узагальнюючий характер, оскільки є своєрідним підсумком підготовки магістра, а з іншого – самостійним оригінальним науковим дослідженням студента, у розробці якого зацікавлені установи, організації або підприємства, при цьому студент упорядковує за власним розсудом накопичені наукові факти та доводить їх наукову цінність або практичну значимість.

Оскільки підготовка магістрів є справою відносно новою, то поки ще не розроблені більш-менш уніфіковані вимоги щодо змісту й структури магістерської роботи як виду кваліфікаційної роботи. Специфічним є не лише зміст магістерської роботи, а й форма його викладу, яка характеризується певним ступенем абстрагування, активним застосуванням засобів логічного мислення, комп'ютерних методик.

Для викладу матеріалу роботи характерні аргументованість суджень та точність приведених даних. Орієнтуючись на читачів з високою професійною підготовкою, автор включає в свій текст увесь знаковий апарат (таблиці, формули, символи, діаграми, схеми, графіки тощо), тобто все те, що складає мову науки.

Структура магістерської роботи аналогічна дипломній і включає:

- титульний аркуш;
- анотацію;
- зміст;
- список умовних скорочень;
- вступ;
- розділи і підрозділи основної частини;
- висновки;
- посилання;
- список використаних джерел;
- додатки.

Обсяг магістерської роботи – 100-120 стор.

Наповнення кожної частини магістерської роботи визначається темою. Вибір теми, етапи підготовки, пошук бібліографічних джерел, архівних матеріалів, вивчення їх і добір фактичного матеріалу, **методика написання, правила оформлення та захисту магістерської роботи мають багато спільного з дипломною роботою студента і кандидатською дисертацією здобувача наукового ступеня.** Тому в процесі її підготовки слід застосувати методичні і технічні прийоми підготовки наукової праці, рекомендації щодо написання кваліфікаційних і дипломних робіт.

Норми наукової комунікації суворо регламентує характер викладу наукової інформації, вимагаючи відмову від висловлювання власної думки у чистому вигляді. У зв'язку з цим автори роботи намагаються уживати мовні конструкції, які виключають застосування особового займенника “я”. Автор виступає у множині, вживає замість “я” займенник “ми”, і це виправдано, бо будь-яке дослідження є наслідком роботи групи людей, колективна творчість.

Вимоги до магістерської роботи в науковому відношенні вищі, ніж до дипломної роботи, однак нижчі, ніж до кандидатської дисертації.

На відміну від дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора наук, що є науково-дослідницькими працями, магістерська робота як самостійне наукове дослідження кваліфікується як навчально-дослідницька праця, в основу якої покладено моделювання більш-менш відомих рішень, її тематика та науковий рівень мають відповідати

освітньо-професійній програмі навчання. Виконання зазначеної роботи повинне не стільки вирішувати наукові проблеми (завдання), скільки засвідчити, що її автор здатний належним чином вести науковий пошук, розпізнавати професійні проблеми, знати загальні методи і прийоми їх вирішення.

При оцінці випускної кваліфікаційної роботи виходять з того, що магістр повинен уміти:

- *формулювати мету і завдання дослідження;*
- *складати план дослідження;*
- *вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій;*
- *використовувати сучасні методи наукового дослідження, модифікувати наявні та розробляти нові методи, виходячи із завдань конкретного дослідження;*
- *обробляти отримані дані, аналізувати і синтезувати їх на базі відомих літературних джерел;*
- *оформляти результати досліджень відповідно до сучасних вимог, у вигляді звітів, рефератів, статей. У зв'язку з цим додатковою вимогою до магістерських робіт є написання її автореферату і публікація у наукових виданнях чи студентських наукових збірниках не менше двох статей.*

Вимоги до автореферату магістерської роботи

Загальні вимоги. Написання автореферату – заключний етап виконання магістерської роботи. Призначення автореферату – ознайомлення членів ДЕК, випускників магістратури, зацікавлені установи і організації з фактичними результатами і висновками роботи магістра. Автореферат має стисло розкрити зміст магістерської роботи, у ньому не повинно бути зайвих подробиць, а також інформації, якої немає у магістерській роботі.

Структура автореферату. Структурно автореферат складається із загальної характеристики роботи, основного змісту, висновків, списку опублікованих праць за темою роботи та анотацій українською, російською та англійською мовами.

Загальна характеристика роботи, що подається в авторефераті, повинна відповідати змісту її вступу, тобто вказується актуальність теми, об'єкт, предмет, часові й територіальні межі, мета і завдання дослідження, стан наукової розробки теми та її джерельна база, наукова новизна роботи та її практичне значення, апробація роботи

(виступи на наукових студентських конференціях та обговорення на засіданнях випускаючої кафедри), публікації (їх кількість), структура роботи (наявність вступу, певної кількості розділів, висновків, додатків, повний обсяг роботи в сторінках, а також обсяг додатків в сторінках із зазначенням їх кількості, список використаних джерел та літератури (із зазначенням кількості найменувань).

В *основному змісті* стисло викладається сутність магістерської роботи за розділами, він має дати повне і переконливе уявлення про виконану роботу.

Висновки складає стисла інформація про підсумки виконаної роботи. Вони починаються з формулювання наукової задачі або проблеми, за вирішення якої магістрант претендує на одержання навчально-наукової кваліфікації магістра. Після цього у висновках викладають основні наукові та практичні результати роботи. Кожний науковий і прикладний висновок потрібно чітко формулювати. Висновки мають співвідноситися з поставленими у вступі завданнями і показати, у якій мірі вони виконані.

Список опублікованих праць подають у повній відповідності з державними стандартами, з обов'язковим наведенням прізвищ співавторів (якщо є такі).

Анотації повинні мати обсяг від 700 до 1200 умовних знаків і повинні включати в себе:

- прізвище та ініціали магістра;
- назву роботи;
- спеціальність;
- устанovu, де відбудеться захист роботи; місто, рік;
- основні ідеї, результати та висновки.

Приклад анотації

Верхогляд В.Б. Українсько-австрійське економічне співробітництво у 1991-2000 рр. – Рукопис.

Магістерська робота зі спеціальності 8.030401 – Міжнародні відносини. – Миколаївський державний гуманітарний університет ім. Петра Могили. – Миколаїв, 2008.

У роботі комплексно досліджується процес становлення та розвитку українсько-австрійського співробітництва в економічній сфері. На основі системного аналізу широкої джерельної бази та наукової літератури визначено основні напрямки цього співробітництва, його здобутки та недоліки. Особливу увагу приділено формуванню договірно-правової бази двостороннього співробітництва, розвиткові галузевих

напрянків співпраці, аналізові тенденцій у торговельних відносинах та залученню австрійських інвестицій в економіку України. З'ясовано політичні, економічні чинники сучасної епохи, що не дали змоги Україні ефективніше використати можливість економічного співробітництва з Австрією.

Ключові слова: співробітництво, Австрія, напрямок, торгівля, інвестиції, галузі.

Структура автореферату

Лицьова сторона обкладинки

**МИКОЛАЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. ПЕТРА МОГИЛИ**

Іваненко Володимир Іванович

**УКРАЇНСЬКО-ІСПАНСЬКЕ
КУЛЬТУРНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО
У 1992-2008 рр.**

Спеціальність 8.030401 – Міжнародні відносини

**Автореферат
магістерської роботи**

**Науковий керівник – доктор
історичних наук, професор
Петренко Сергій Іванович**

Миколаїв – 2008

На першій сторінці розміщується заголовок:

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми...

Об'єкт дослідження...

Предмет дослідження...

Хронологічні межі...
Територіальні межі...
Мета і завдання...
Стан наукової розробки теми...
Джерельна база...
Наукова новизна роботи...
Практичне значення...
Апробація результатів дослідження...
Публікації...
Обсяг та структура...

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обгрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет дослідження, територіальні й хронологічні межі, вказано на мету і завдання, стан наукової розробки теми та її джерельну базу, наукову новизну дослідження, його практичне значення, апробацію одержаних результатів.

У першому розділі – назва розділу – проаналізовано...

У другому розділі – назва розділу – розкривається...

У третьому розділі – назва розділу – звертається увага...

У висновках показані результати дослідження: ...

ОПУБЛІКОВАНІ ПРАЦІ ЗА ТЕМОЮ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ (перелік праць)

АНОТАЦІЇ

Обсяг автореферату – 12 сторінок формату А5, гарнітура New Times Roman, кегль – 12. Автореферат має бути зброшурований, з обкладинкою з світлого кольорового паперу. Тираж – 5 примірників, надрукованих комп'ютерним способом. Посилання на літературу і джерела подаються внизу сторінки кеглем – 10. Нумерація посилань – суцільна.

Процедура підготовки і захисту магістерської роботи подібна до процедури підготовки і захисту дипломної роботи.

Майбутня професійна діяльність магістра повинна бути пов'язана з виконанням функцій викладача вищого навчального закладу, наукового працівника чи менеджера. Ось саме готовність до такої діяльності і повинна засвідчувати дипломна робота магістрів.

Магістерська робота подається у вигляді, який дозволяє зробити висновок, наскільки повно відображені та обґрунтовані положення, висновки та рекомендації, які містяться в роботі, їх новизна і значимість. Сукупність отриманих у такій роботі результатів повинна свідчити про наявність у її автора первинних навичок наукової роботи. Магістерська робота як наукова праця досить специфічна. Перш за все, її відрізняє від інших наукових робіт те, що вона виконує кваліфікаційну функцію. У зв'язку з цим основне завдання її автора – продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації та вміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання. Магістерська робота закріплює отриману інформацію у вигляді текстового та ілюстративного матеріалу, у яких студент-магістрант упорядковує за власним розсудом накопичені наукові факти та доводить наукову цінність або практичну значимість тих чи інших положень. Магістерська робота відображає як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання, правомірність яких обґрунтовується в кожному конкретному випадку їх використання.

Зміст магістерської роботи в найбільш систематизованому вигляді фіксує як вихідні передумови наукового дослідження, так і весь його хід, а також отримані при цьому результати. Причому тут не просто описуються наукові факти, а й проводиться їх всебічний аналіз, розглядаються типові ситуації, відповідно до обраної теми.

Успішність виконання магістерської роботи великою мірою залежить від уміння вибрати найрезультативніші методи дослідження, оскільки саме вони дозволяють досягти поставленої у роботі мети. Методологія виконання магістерської роботи, вимоги до її оформлення аналогічні дипломній роботі, але детальніше розкривається актуальність теми дослідження, наукова проблема і її доведення. Якомога ретельніше формується зміст вступної частини, обов'язковим є визначення об'єкта і предмета дослідження. Загальні висновки магістерської роботи виконують роль закінчення обумовленого логікою проведення дослідження у формі послідовного, логічного викладення отриманих підсумкових результатів, їх співвідношення з загальною метою, конкретними завданнями, поставленими і сформульованими у вступі. Саме результатами теоретичного і практичного дослідження у своїй дипломній роботі магістрант має змогу засвідчити рівень наукової підготовки.

Порядок виконання і захисту магістерської роботи можна подати в такій схемі:

1. Обрання теми магістерської роботи. Теми магістерських наукових досліджень повинні відповідати напрямку професійного спрямування згідно зі спеціалізацією. Вони розробляються професорсько-викладацьким складом кафедри. Магістрант обирає тему згідно зі своєю спеціальністю,

про це ним складається заява на ім'я завідувача профілюючої кафедри (Додаток Б).

2. *Визначення наукового керівництва.* Наукове керівництво магістерської роботи здійснюється, як правило, провідними фахівцями профілюючої випускаючої кафедри факультету – кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики. На допомогу магістрантам до написання робіт можуть залучатися консультанти з числа науково-педагогічних працівників вищих закладів освіти та працівників установ зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної діяльності, які мають значний досвід роботи.

3. *Затвердження теми магістерської роботи, наукового керівництва.* Теми робіт, обраних магістрами та наукове керівництво обговорюються на засіданні кафедри і затверджуються рішенням вченої ради факультету не пізніше ніж за 6 місяців до захисту.

У разі потреби існує можливість зміни та корекції теми магістерського дослідження, плану роботи, заміни наукового керівництва. Ці питання вирішуються на засіданні кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики не пізніше ніж за 2 місяці до терміну подання магістерської роботи до захисту.

4. *Складання плану магістерської роботи.* На підставі завдання на виконання дослідження та календарного плану (Додаток В, Г), план магістерської роботи складається магістрантом самостійно, узгоджується з науковим керівником, затверджується на засіданні кафедри.

5. *Організація написання роботи.* Протягом навчального року магістром проводиться опрацювання наукової літератури, документів, періодики, статистичних даних, інших джерел, аналізуються стан та шляхи розробки даної проблеми, формулюються висновки. Навчальним планом передбачається надання магістрам вільних днів для підготовки магістерських робіт і консультацій.

У період підготовки магістерських досліджень здійснюється поточний кафедральний контроль і робота наукового керівника і консультантів з магістром. Поточний кафедральний контроль, проводиться методом обговорення структурних розділів магістерської роботи з визначенням необхідних моментів дослідження, що потребують опрацювання або переробки. Кафедрою встановлюються контрольні терміни звітування магістра.

Науковий керівник здійснює:

- перевірку виконання плану дослідження;
- рекомендації щодо джерел інформації та застосування методів дослідження;
- контроль за дотриманням термінів підготовки магістерської роботи.

6. *Рецензування.* Не пізніше ніж за місяць до захисту роботи вона подається науковому керівникові з метою підготовки ним відгуку на дослідження, а також направляється на рецензування. Рецензія може бути надана професорсько-викладацьким складом або науковцями-міжнародниками, які працюють у галузі проблематики, що розробляється магістром. Рецензія подається в письмовій формі.

На виконану магістерську роботу науковий керівник і рецензенти складають відгук за такою схемою:

- актуальність дослідження;
- ефективність використаної методології наукового пошуку;
- рівень використання набутих у процесі навчання в магістратурі теоретичних знань;
- перспективність запропонованих рекомендацій і висновків;
- недоліки роботи.

7. *Проведення обговорення магістерської роботи, допуск до захисту.* Попереднє обговорення магістерської роботи здійснюється на засіданні кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики з урахуванням висновків наукового керівника та рецензентів і має на меті проведення магістром аналізу пропозицій і зауважень, доопрацювання роботи для її захисту на ДЕКу та одержання магістром кафедрального допуску до захисту, оформленого протокольно.

8. *Подання магістерської роботи до захисту в ДЕКу.* До захисту допускаються магістри за умови повного виконання навчального плану. Термін подання магістерської роботи до ДЕКу – 2 тижні до захисту.

9. *Організація захисту магістерських робіт.* Для захисту магістерської роботи створюється комісія за основними напрямками наукових досліджень з числа досвідчених працівників професорсько-викладацького складу, а також із залученням керівництва установ зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної діяльності у складі голови, секретаря, трьох членів.

При захисті магістерських робіт у державну комісію подаються:

- магістерська робота, автореферат та опубліковані праці з витягом з протоколу засідання кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики про допуск магістра до захисту;
- письмовий відгук наукового керівника з характеристикою діяльності магістра під час виконання магістерської роботи;
- письмова рецензія на магістерську роботу.

До ДЕКу можуть подаватися й інші матеріали, які характеризують наукову і практичну цінність виконаної магістерської роботи: надруковані

статті за темою роботи, документи, що вказують на її практичне застосування тощо.

Захист магістерських робіт проводиться на відкритому засіданні Державної екзаменаційної комісії за участю не менш ніж половини її складу при обов'язковій присутності голови комісії. Графік роботи комісії затверджується наказом ректора Університету. Для захисту роботи магістр готує доповідь (15-20 хвилин), яка повинна відбивати зміст дослідження, його мету, завдання, предмет та об'єкт; обґрунтування вибору теми, ступеня її висвітлення в науковій літературі. Основна частина доповіді присвячується викладенню науково-практичних висновків і рекомендацій, результатів за матеріалами дослідження.

Після доповіді магістра і його відповідей на запитання оголошуються рецензії на роботу, відгук наукового керівника. Магістру надається можливість дати пояснення щодо зауважень, дати відповіді на запитання членів ДЕК. Відповіді мають бути короткими (як правило з двох-трьох речень), впевненими, чіткими, конкретно відповідати на поставлене запитання. Рішення про оцінку захисту магістерської роботи приймається на закритому засіданні ДЕК, результат оголошується після затвердження протоколу головою ДЕК.

Випускники магістратури, які за підсумками навчання отримали диплом з відзнакою, можуть рекомендуватися вченою радою університету для вступу до аспірантури.

Магістри, які виконали наукову роботу, але одержали під час захисту оцінку “незадовільно”, отримують довідку встановленого Міністерством освіти і науки України зразка, їм надається право повторного захисту магістерської роботи протягом одного року. При повторному захисті необхідним є проведення нового рецензування. Щодо останнього ДЕК виносить відповідне рішення і фіксує його протокольно. Рішення комісії є остаточним і оскарженню не підлягає.

Секретар комісії із захисту магістерських робіт після захисту здає їх до бібліотеки (архіву), де вони реєструються і зберігаються протягом 5 років. Роботи, що мають вагомє науково-практичне значення, можуть бути рекомендовані ДЕКом для опублікування у вигляді окремих навчальних посібників. За магістерськими роботами зберігається статус авторського права.

***Увага!** Магістри, які виконали роботу, але не мають публікацій, не можуть претендувати на високу оцінку.*

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РОБІТ

Критерії оцінювання курсових робіт

Оцінка курсової роботи здійснюється за 100-бальною шкалою, яка складається з двох частин: 1) виконання курсової роботи (до 70 балів) і 2) захисту (до 30 балів).

Оцінка **“відмінно”** (91-100 балів) ставиться, якщо студент:

1) показав глибокі теоретичні знання тієї дисципліни, з якої виконана курсова робота;

2) оволодів первинними навиками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, творчо осмислювати, формулювати висновки;

3) дає свої пропозиції і рекомендації з предмету дослідження;

4) виконав роботу грамотно літературною українською мовою;

5) оформив роботу у відповідності до вимог і подав її до захисту у визначений кафедрою термін;

6) на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження, твердо і впевнено відповів на запитання членів комісії.

Оцінка **“добре”** (76-90 балів) ставиться, якщо студент:

1) показав досить високі теоретичні знання тієї дисципліни, з якої виконана курсова роботи;

2) оволодів первинними навиками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, осмислювати їх, формулювати висновки, але не завжди критично ставиться до використаних джерел та літератури;

3) дає свої пропозиції і рекомендації з предмету дослідження, однак відчуває труднощі щодо їх обґрунтування;

4) виконав роботу грамотно літературною українською мовою, але допустив нечисленні граматичні та стилістичні помилки;

5) оформив роботу у відповідності до вимог і подав її до захисту у визначений кафедрою термін;

6) на захисті продемонстрував добрі знання з теми дослідження, відповів на запитання членів комісії.

Оцінка **“задовільно”** (61-75 балів) ставиться, якщо студент:

1) показав достатні теоретичні знання з тієї дисципліни (дисциплін), з якої виконується дана робота;

2) в основному оволодів первинними навиками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, осмислювати їх, формулювати висновки, однак допускає в роботі порушення принципів логічного і послідовного викладу матеріалу, мають місце окремі фактичні помилки і неточності;

3) не може сформулювати пропозиції і рекомендації з теми дослідження, або обґрунтувати їх;

4) допускає помилки в оформленні роботи та її науково-довідкового апарату;

5) допускає численні граматичні та стилістичні помилки:

6) на захисті продемонстрував задовільні знання з теми дослідження, але не зумів впевнено й чітко відповісти на додаткові запитання членів комісії;

Оцінка **“незадовільно”** (менше 61 балу) ставиться в тому разі, якщо на захисті студент проявив повне незнання досліджуваної проблеми, не зумів задовільно відповісти на поставлені питання, що свідчить про несамостійне виконання курсової роботи.

Критерії оцінювання кваліфікаційних робіт

Оцінка кваліфікаційної роботи здійснюється за 100-бальною шкалою, яка складається з двох частин: 1) виконання роботи (до 70 балів) і 2) захисту (до 30 балів).

Оцінка **“відмінно”** (91-100 балів) ставиться, якщо випускник бакалаврату:

1) виконав роботу самостійно, на високому науково-теоретичному рівні, яка відбиває глибокі теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як фахівця з міжнародних відносин;

2) оволодів навичками науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, творчого осмислення, систематичного викладу, формулювання висновків;

3) показав критичне ставлення до джерел і літератури, увів елементи наукової новизни, сформулював власні пропозиції і практичні рекомендації;

4) грамотно, з додержанням вимог держстандарту оформив кваліфікаційну роботу;

5) написав роботу грамотно, українською літературною мовою, не допускаючи орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок;

6) на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження, твердо і впевнено відповів на запитання членів комісії.

Оцінка **“добре”** (76-90 балів) ставиться, якщо випускник бакалаврату:

1) виконав роботу самостійно, на належному науково-теоретичному рівні, яка відбиває достатньо високі теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як фахівця з міжнародних відносин;

2) оволодів навичками науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, творчого осмислення, систематично викладу, формулювання висновків, допускає незначні порушення логічності й систематичності викладу;

3) увів елементи наукової новизни, однак не може в достатній мірі проаналізувати літературу і джерела з досліджуваної теми, сформулював власні пропозиції і практичні рекомендації;

4) з додержанням вимог держстандарту оформив кваліфікаційну роботу, але допустив при цьому 2-3 помилки чи неточності;

5) написав роботу грамотно, українською літературною мовою, допускаючи при цьому поодинокі орфографічні, пунктуаційні та стилістичні помилки;

б) на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження, відповів на запитання членів комісії.

Оцінка **“задовільно”** (61-75 балів) ставиться, якщо випускник бакалаврату:

1) виконав роботу самостійно, на достатньому науково-теоретичному рівні, яка відбиває теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як фахівця з міжнародних відносин;

2) оволодів навичками науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, осмислення, систематично викладу, формулювання висновків, але допускає порушення логічності й систематичності викладу, некритичного ставлення до документів і матеріалів;

3) робота носить головним чином компілятивний характер, відсутні елементи наукової новизни, нечітко сформульовані або відсутні власні пропозиції і практичні рекомендації;

4) допустив ряд помилок при оформленні роботи та її науково-довідкового апарату з відхиленням від вимог держстандарту;

5) написав роботу українською літературною мовою, але допустив у ній велику кількість русизмів, орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок;

б) на захисті продемонстрував неглибокі знання теми дослідження, не зумів відповісти на окремі запитання членів комісії.

Оцінка **“незадовільно”** (до 60 балів) ставиться в тому випадку, коли студент, допущений до захисту кваліфікаційної роботи, абсолютно в ній не орієнтується, не може відповісти на жодне запитання членів комісії, або виявиться, що робота є плагіатом.

Критерії оцінювання дипломних робіт

Оцінка дипломної роботи здійснюється за 100-бальною шкалою, яка складається з двох частин: 1) виконання роботи (до 70 балів) і 2) захисту (до 30 балів).

Оцінка **“відмінно”** (91-100 балів) ставиться, якщо випускник-спеціаліст:

1) виконав роботу самостійно, на високому науково-теоретичному рівні, яка відбиває глибокі теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як політолога-міжнародника;

2) оволодів навичками науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, творчого осмислення, систематичного викладу, формулювання висновків;

3) показав критичне ставлення до джерел і літератури, увів елементи наукової новизни, сформулював власні пропозиції і практичні рекомендації;

4) грамотно, з додержанням вимог держстандарту оформив дипломну роботу;

5) написав роботу грамотно, українською літературною мовою, не допускаючи орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок;

б) на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження, твердо і впевнено відповів на запитання членів комісії.

Оцінка **“добре”** (76-90 балів) ставиться, якщо випускник-спеціаліст:

1) виконав роботу самостійно, на належному науково-теоретичному рівні, яка відбиває достатньо високі теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як політолога-міжнародника;

2) оволодів навичками науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, творчого осмислення, систематичного викладу, формулювання висновків, допускає незначні порушення логічності й систематичності викладу;

3) увів елементи наукової новизни, однак не може в достатній мірі проаналізувати літературу і джерела з досліджуваної тему, сформулював власні пропозиції і практичні рекомендації;

4) з додержанням вимог держстандарту оформив дипломну роботу, але допустив при цьому 2-3 помилки чи неточності;

5) написав роботу грамотно, українською літературною мовою, допускаючи при цьому поодинокі орфографічні, пунктуаційні та стилістичні помилки;

б) на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження, відповів на запитання членів комісії.

Оцінка **“задовільно”** (61-75 балів) ставиться, якщо випускник-спеціаліст:

1) виконав роботу самостійно, на достатньому науково-теоретичному рівні, яка відбиває теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як політолога-міжнародника;

2) оволодів навичками науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, осмислення, систематично викладу, формулювання висновків, але допускає порушення логічності й систематичності викладу, некритичного ставлення до документів і матеріалів;

3) робота носить головним чином компілятивний характер, відсутні елементи наукової новизни, нечітко сформульовані або відсутні власні пропозиції і практичні рекомендації;

4) допустив ряд помилок при оформленні роботи та її науково-довідкового апарату з відхиленням від вимог держстандарту;

5) написав роботу українською літературною мовою, але допустив у ній велику кількість русизмів, орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок;

6) на захисті продемонстрував неглибокі знання теми дослідження, не зумів відповісти на окремі запитання членів комісії.

Оцінка **“незадовільно”** (до 60 балів) ставиться в тому випадку, коли студент, допущений до захисту кваліфікаційної роботи, абсолютно в ній не орієнтується, не може відповісти на жодне запитання членів комісії, або виявиться, що робота є плагіатом.

Критерії оцінювання магістерських робіт

Оцінка магістерської роботи здійснюється за 100-бальною шкалою, яка складається з двох частин: 1) виконання роботи (до 70 балів) і 2) захисту (до 30 балів).

Оцінка **“відмінно”** (91-100 балів) ставиться, якщо випускник магістеріуму:

1) виконав роботу самостійно, на високому науково-теоретичному рівні, яка відбиває глибокі теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як науковця, політолога-міжнародника;

2) оволодів методами науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, творчого осмислення, систематичного викладу, формулювання висновків;

3) показав критичне ставлення до джерел і літератури, продемонстрував наукову новизну, сформулював власні пропозиції і практичні рекомендації;

4) грамотно, з додержанням вимог держстандарту оформив кваліфікаційну роботу;

5) написав роботу грамотно, українською літературною мовою, не допускаючи орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок;

б) на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження, твердо і впевнено відповів на запитання членів комісії;

7) до захисту представив автореферат та не менше двох наукових публікацій.

Оцінка **“добре”** (76-90 балів) ставиться, якщо випускник магістеріуму:

1) виконав роботу самостійно, на належному науково-теоретичному рівні, яка відбиває достатньо високі теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як науковця, політолога-міжнародника;

2) оволодів методами науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, творчого осмислення, систематично викладу, формулювання висновків, допускає незначні порушення логічності й систематичності викладу;

3) робота має наукову новизну, однак автор не може в достатній мірі проаналізувати літературу і джерела з досліджуваної теми, але сформулював власні пропозиції і практичні рекомендації;

4) з додержанням вимог держстандарту оформив магістерську роботу, але допустив при цьому 2-3 помилки чи неточності;

5) написав роботу грамотно, українською літературною мовою, допускаючи при цьому поодинокі орфографічні, пунктуаційні та стилістичні помилки;

б) на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження, відповів на запитання членів комісії;

7) до захисту представив лише одну публікацію.

Оцінка **“задовільно”** (61-75 балів) ставиться, якщо випускник магістеріуму:

1) виконав роботу самостійно, на достатньому науково-теоретичному рівні, яка відбиває теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як політолога-міжнародника;

2) оволодів навичками науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, осмислення, систематично викладу, формулювання висновків, але допускає порушення логічності й систематичності викладу, некритичного ставлення до документів і матеріалів;

3) робота носить головним чином компілятивний характер, відсутні елементи наукової новизни, нечітко сформульовані або відсутні власні пропозиції і практичні рекомендації;

4) допустив ряд помилок при оформленні роботи та її науково-довідкового апарату з відхиленням від вимог держстандарту;

5) написав роботу українською літературною мовою, але допустив у ній велику кількість русизмів, орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок;

б) на захисті продемонстрував неглибокі знання теми дослідження, не зумів відповісти на окремі запитання членів комісії;

7) до захисту не представив жодної публікації.

Оцінка “**незадовільно**” (до 60 балів) ставиться в тому випадку, коли студент, допущений до захисту кваліфікаційної роботи, абсолютно в ній не орієнтується, не може відповісти на жодне запитання членів комісії, або виявиться, що робота є плагіатом.

У роботі допущені такі грубі помилки:

1. Зміст роботи не відповідає плану магістерської роботи або не розкриває тему повністю чи в її основній частині.

2. Сформульовані розділи (підрозділи) не відбивають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта.

3. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта і предмета дослідження.

4. Автор не виявив самостійності, робота являє собою компіляцію або плагіат.

5. Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури (останні 2-10 років) з теми дослідження.

6. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анованого списку і не відбиває рівня досліджуваності проблеми.

7. Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.

8. У роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал.

9. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту.

10. Як ілюстраційний матеріал використано таблиці, діаграми, схеми, запозичені не з першоджерел, а з підручника, навчального посібника, монографії або наукової статті.

11. Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, робота виконана неохайно, з помилками.

ДОДАТКИ

Додаток А

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел, які наводять у рефераті, курсовій, кваліфікаційній, дипломній та магістерській роботах

Характеристика джерел	Приклад оформлення
Монографії (один, два або три автори)	Сапожникова Е.Н. Страноведение: Теория и методика туристского изучения стран. – М.: Academia, 2005. – 240 с. Батюк В., Евстафьев Д. Первые заморозки. Советско-американские отношения в 1945-1950 гг. – М.: Российский научный фонд, 1995. – 190 с. Глинкин А.Н., Мартынов Б.Ф., Яковлев П.П. Эволюция латиноамериканской политики США. – М.: Наука, 1982. – 265 с.
Чотири автори	Основы создания гибких автоматизированных производств / Л.А. Пономаренко, Л.В. Адамович, В.Т. Мухоморов, А.Е. Гридасов / Под ред. Б.Б. Тимофеева. – К.: Техніка, 1986. – 144 с.
П'ять та більше авторів	Системная история международных отношений / А.Д. Богатуров, Т.В. Бордачев, В.Г. Коргунов и др.: В 2-х т. – Т.2. События 1945-2003 гг. – М.: Культурная революция, 2006. – 720 с.
Багатотомні видання	История русской литературы: В 4-х т. / АН СССР. Ин-т рус. лит. (Пушкин. дом). – М., 1982. – Т. 3. Расцвет реализма. – 876 с.
Перекладні видання	Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе: Пер. с англ. О.В. Буклемишева, Е.Л. Леонтьевой, И.Т. Лещинского и др. – М.: Дело ЛТД, 1994. – 687 с.
Законодавчі, нормативні акти	Господарський процесуальний кодекс України: Офіц. текст із змін. Станом на 1 липня 2002 р. / М-во юстиції України. – К.: Вид. дім "Ін Юре", 2002. – 129 с. – (Кодекси України)
Стандарти	ГОСТ 7.1-84. Библиографическое описание документа. Общие требования и правила составления. – Взамен ГОСТ 7.1-76. Введ. 01.01.86. – М. Изд-во стандартов, 1984. – 78 с.
Збірники документів	Документы международных отношений и внешней политики СССР (1917-1945) / Сост. И.А.Ахтамзян. – М.: МГИМО МИД РФ, 1996. – 597 с. Внешняя политика и безопасность современной России. 1991-2002: Хрестоматия в 4-х т. / Сост. Т.А.Шаклеина. – Т.4. Документы. – М.: РОССПЭН, 2002. – 432 с.
Збірки наукових праць (статей)	Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: Зб. статей. Вип.3. – К.: 1999. – 268 с.
Словники	Дипломатический словарь: В 3-х т. – Т.1. – М.: Наука, 1985. – 424 с.

Довідники	Страны и регионы мира: Экономико-политический справочник / Под ред. А.С.Булатова. – М.: ТК Велби, 2006. – 824 с.
Атласи	Атлас світу / Комітет природних ресурсів України. – К.: ДНВП “Картографія”, 2005. – 192 с.
Підручники	Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945-70-ті роки): Підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих закладів освіти / В.А. Манжол, д-р іст. наук (кер. авт. колективу). – К.: Либідь, 1999. – 559 с.
Складові частини книги, збірника, журналу, іноземного журналу	Україна між двома війнами // Новітня історія України (1900-2000): Підручник / А.Г. Слісаренко, В.І. Гусєв, В.М. Литвин та ін. – К.: Вища школа, 2002. – С.262-327. Василенко Н.С. Громадсько-політична та культурно-освітня діяльність І.М. Труби // Питання історії України. Історико-культурні аспекти: Зб. наук. праць. – Дніпропетровськ, 1993. – С. 72-79. Чернявський С.В. Американці українського походження: демографічна і соціально-економічна характеристика. За оцінками вчених США // Укр. іст. журн. – 1991. – № 4. – С. 77-82. Elligott M. A monotony full of sadness; the diary of Nadine Twechine May 1863-1864 // Journal of the Illinois State Historical Society. – Vol. LXX.. – Feb. 1977. – P. 27-89.
Енциклопедії	Захарук Ю.М. Археологія // РЕІУ. – Т.1. – К.: Гол. ред. УРЕ, 1969. – С. 81-83 Версальський мирний договір 1919 // Современная украинская энциклопедия. – Т. 2. – Х.: Клуб семейного досуга, 2004. – С. 408.
Тези доповідей	Литвин В.М. Втрати України у Другій світовій війні // Українська історична наука на сучасному етапі розвитку: II Міжн. наук. конгрес укр. істориків. Кам’янець-Подільський, 17-18 верес. 2003 р. – Кам’янець-Подільський; К.; Нью-Йорк; Острог, 2005. – Т. 1 – С. 23-36. Melikov A.Z., Ponomarenko L.A. On the approach to optimal control of queuing systems with multiple classes of customers // Proc. International Conf. on Syst. Sci. XII. – Wroclaw (Poland) – 1995. – P. 507-515.
Дисертації	Чернова К.О. Співробітництво України з діаспорою США і Канади: витоки, еволюція і перспективи: Дис. ... канд. іст. наук: 07.00.03 / Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1994. – 188 арк.
Автореферати дисертацій	Новгородський Олег Миколайович. Російська православна церква за кордоном у США. 1922-1994 – шлях церковних розділень: Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 / Донецький національний університет. – Донецьк, 2003. – 19 с.
Архіви	Звіт педтехнікумів про учбову роботу за 1927/1928 навчальний рік. – ЦДАВО України, ф. 166, оп. 7, спр. 104, арк. 1-47.
Газети (назва статті, кореспонденції)	Лифанов В.Р. Николаевский яхт-клуб // Южная правда (Николаев). – 1981. – 21 августа. Славна річниця // Радянська Україна. – 1075. – 9 травня.

Газети (коротка замітка без назви)	Одесский листок. – 1917. – 22 июля. Звезда (Екатеринослав). – 1918. – 21 января. Вісті ВУЦВК. – 1921. – 6 жовтня. Times (London). – 1865. – 10 July.
Відомості із сторінок всесвітньої мережі Internet	Франция не поддержит интеграцию Украины в НАТО // Корреспондент. – 2008. – 19 фев. http://korrespondent.net/ukraine/politics/380198 ; <i>President G.W. Bush</i> . State of the Union. January 29, 2002 // http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html .
Електронний ресурс (CD-ROM)	Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю і віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс]: За даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України; Ред. О.Г. Осавуленко. – К.: CD вид-во “Інфодиск”, 2004. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); цв.; 12 см. – (Всеукр. перепис населення).

Додаток Б

Миколаївський державний гуманітарний університет
ім. Петра Могили

Кафедра міжнародних відносин та історії

“Згоден”

Завідувач кафедри _____
“ _____ ” _____ 2008 р.

ЗАЯВА

Прошу закріпити за мною тему (кваліфікаційної, дипломної, магістерської) роботи _____

Робота буде виконуватись на матеріалах _____

(назва та розташування підприємств, установ, бібліотек, архівів тощо)

Обсяг і характер використаних матеріалів _____

(скорочені назви установ, підприємств, бібліотек, архівів)

цілком достатні для виконання (кваліфікаційної, дипломної, магістерської роботи).

“ _____ ” _____ 2008 р.

Підпис _____

Додаток В

**Завдання на виконання
курсОВОЇ (кваліфікаційної, дипломної, магістерської) роботи**

Миколаївський державний гуманітарний університет
ім. Петра Могили

Кафедра міжнародних відносин та історії

“Затверджую”

Завідувач кафедри _____
“_____” _____ 2008 р.

ЗАВДАННЯ

на курсову (кваліфікаційну, дипломну, магістерську) роботу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____

затверджена наказом по університету № _____ від “_____” _____ 2008 р.

2. Термін здачі роботи _____

3. Вхідні дані до роботи _____

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що підлягають розробці)

5. Перелік аналітично-розрахункового матеріалу (з точною вказівкою переліку показників, одержання яких від підприємств, установ, бібліотек, архівів обов'язкове.

6. Консультації з вказівкою розділів, які до них належать.

Розділ	Консультант	Підпис, дата

Завдання видав

Завдання одержав

Дата видачі завдання

Керівник _____
(підпис)

Додаток Г

**Календарний план виконання
курсowej (кваліфікаційної, дипломної, магістерської) роботи**

№ за пор.	Найменування етапів роботи	Термін виконання	Примітка
1.	Вибір теми		
2.	Розробка завдання на роботу		
3.	Складання календарного плану		
4.	Написання першого розділу		
5.	Подача керівнику першого розділу		
6.	Збирання матеріалу для другого розділу		
7.	Написання другого розділу		
8.	Подання керівнику другого розділу		
9.	Розробка пропозицій і рекомендацій для написання третього розділу		
10.	Написання третього розділу		
11.	Подання керівнику третього розділу		
12.	Оформлення роботи		
13.	Подання науковому керівникові роботи на рецензування		
14.	Рецензування роботи		
15.	Рецензування роботи		
16.	Зовнішнє рецензування		
17.	Кафедральний захист		
18.	Подання роботи в ДЕК		
19.	Захист роботи в ДЕК		

Студент (магістрант)

Керівник

Додаток Д

Титульний аркуш курсової (кваліфікаційної, дипломної, магістерської) роботи

Міністерство освіти і науки України
Миколаївський державний гуманітарний університет
ім. Петра Могили

Кафедра міжнародних відносин та історії

**КУРСОВА (КВАЛІФІКАЦІЙНА, ДИПЛОМНА,
МАГІСТЕРСЬКА) РОБОТА**

за спеціальністю 6 (7,8).0304.3439

(Назва роботи)

Студент-виконавець: (прізвище,
ім'я, по батькові) _____
(підпис)

курс, група, факультет
Науковий керівник: (прізвище, ім'я,
по батькові, вчений ступінь, наукове
звання) _____
(підпис)

Рецензент: _____

Допущено до захисту
Зав. кафедри _____
“ _____ ” _____ 2008 р.

П.М. Тригуб

**РЕФЕРАТИ, КУРСОВІ,
КВАЛІФІКАЦІЙНІ, ДИПЛОМНІ
ТА МАГІСТЕРСЬКІ РОБОТИ**

**Методичні рекомендації для студентів спеціальності
“Міжнародні відносини”**

Видання 2-е, доповнене

Випуск № 120

Редактор *Ю. Сафронюк*.
Технічний редактор, комп'ютерна верстка *К. Дорофєєва*.
Друк *С. Волонець*. Фальцовально-палітурні роботи *А. Грубкіна*.

Підп. до друку 17.12.2008 р.
Формат 60x84¹/₈. Папір офсет.
Гарнітура “Times New Roman”. Друк ризограф.
Умовн. друк. арк. 3,49. Обл.-вид. арк. 2,90.
Тираж 230 пр. Зам. № 2530.

Видавець і виготовлювач: МДГУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: vrector@kma.mk.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1175 від 25.12.2002 р.